T. D. K.
C. II. 30

MOLLA SÂLİH

Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye vel-Kıtaü'l-Ahmediyye fil-Lûgat-it-Türkiyye

Çeviren :
BESİM ATALAY

İ S T A N B U L
ÜÇLER BASIMEVİ
1 9 4 9

ÖNSÖZ

At-tuḥfat 'uz-zakiyyat çevirmesinin önsözünde dahi anlattığım üzere ortaçağda Mısırda ve Suriyede Türk ve Kölemen eğemenliğinin devam ettiği yıllarda Türk dilinin çok önemli bir yer tutmuş olduğuna şüphe yoktur. Türk Kölemenleri devrinde başlamış olan Türkçe öğrenme ve konuşma cereyanı, Çerkes Kölemenleri devrinde de hiç eksilmeden devam etmiştir. Resmî dilin o devirde dahi Türkçe olduğuna şüphe yoktur. Netekim قانصوغوری zamanında ve bu zatın emriyle Şehnâme Farsçadan manzum olarak Türkçeye çevrilmiştir(*)

Mısırdaki Türkçe telifleri ve yayınları başlıca üç büyük devreye ayırmak gerektir:

Birinci devre, Kölemenler devridir. Bu devirde Mısırda الادراك للسان الاتراك، التحفة الزكية، القوانين الكلية، بلغة المشتاق، زهر الملك في نحو الترك، الافعال في لسان الترك، الدرة المضيئة في اللغة التركية ve başkaları gibi değerli eserler yazılmış(**) ve Türkçeye Arapçadan ve Farsçadan bir takım eserler çevrilmiştir. Şehnâme tercümesi ile, Kıpçak diyeleğinde yazılmış olan كتاب قصاد الملكة والمدينة والقدس(***) bu cümledendir.

(*) Bk: At-tuḥfat 'uz-zakiyyat çevirmesi önsözü s: VI.

(**) Fazla bilgi istiyenler Divanü Lûgat-it-Türk tercümesi önsözüne baksınlar.

(***) كتاب قصاد الملكة والمدينة والقدس adındaki eser, Çerkes Kölemenlerinin onuncusu olan ملك الظاهر ابو سعيد محمد چاقماق zamanında hicrî 849 yılında Kudüste yazılmıştır. Kitabın müellifi محمد عيني adında bir zattır. Kitap, Kıpçak Türkçesi ile yazılmış ve o vaktin imlâsına göre "hareke-i harfiye„ denilen sesli harfler hemen hiç kullanılmamıştır. Bundan dahi anlaşıldığına göre o devirde Kölemenlerin hâkim olduğu yerlerde Türkçe dahi hâkim imiş. Kitabın aslı Bursa tüccarlarından Hüseyin Kocabaş elindedir. Kitap hakkında verdiği bilgiden dolayı kendisine teşekkürler ederiz.

İkinci devre, Osmanlı idaresi ile açılan devredir. Bu devrede Türkçe, yalnız Mısırda değil Fas'a kadar bütün yukarı Afrika'da egemenliğini kurmuş bulunuyordu. Yalnız bu devrede Aş-şuzur 'uz-zahabiyyat sahibinin de anlattığına göre Kıpçakça yerine Batı Türkçesi geçmiş idi. Araplara Türkçe öğretmek için bu devrede الشذور الذهبيه والقطع الاحمديه في اللغة التركيه، الاقنوم في اللغة الروم، الترجمان في لغة آل عثمان، قاموس الارواح في نظام الكلام gibi eserler yazılmıştır.

Üçüncü devre, Kavalalı Mehmet Ali Paşanın oradaki egemenliği ile başlar. Bu devrede Mısırda Bulak matbaasında birçok Türkçe eserler basılmıştır. Bu eserler gerek kâğıt gerek basım ve gerek cilt bakımından İstanbul basımlarından çok üstün idi. Lûgat, tarih ve edebiyat gibi birçok değerli eserler yanlışsız olarak orada basılmıştır.

— AŞ-ŞUZUR 'UZ-ZAHABIYYAT NASIL BİR KİTAPTIR ? —

Bu kitap, yukarılarda dahi söylemiş olduğumuz üzere, Araplara ve en ziyade o devirde Mısırda kadı bulunan شريف محمد الحسيني الجاذى adındaki zatın Ahmed ismindeki oğluna Türkçe öğretmek için yazılmıştır (*). Netekim bu kitabını Türkçeyi öğretmek için yazdığını önsözünde müellif söylemektedir.

Kitabın özel kitaplığımızda iki nüshası vardır.

Birincisinin Mısırda hicrî 1047 tarihinde çekildiği anlaşılıyor. Gerek yazısı ile ve gerek Kapçakçayı okşıyan tarafları ile bunun Mısırda yazılmış olduğuna şüphe etmiyoruz. 13,5×19,5 santimetre ölçüsünde 42 yapraktır. Sahifelerin yazısı 10 × 15 santimetrelik yer kaplamaktadır. Her sahifede 15 satır vardır. Bu nüsha pek acemi bir el tarafından çekilmiş olduğundan yer yer hem Arapçası hem de Türkçesi birtakım yanlışlarla doludur; biz birçok çıkartmalarla bunları elden geldiği kadar düzeltmeye çalıştık ve çevirmemizde bu nüshayı temel tuttuk. Çünkü öbür nüsha çok kısaltılmış bulunmaktadır.

İkinci nüsha 15 × 20,5 santimetre ölçüsünde 40 yapraktan ibaret olup her sahifede 13 satır vardır. Sahifelerin yazısı 9 × 15,5 santimetrelik yer kaplamaktadır. Anlaşıldığına göre bu, başka bir nüshadan çekilmiş olmalıdır; aradaki ayırdımlar bunu göstermektedir. Bu nüshanın yazısı çok güzel bir nesihdir. Bunun ne vakit çekildiğini gösterir bir kayıt yok ise de kitabın birinci yaprağının dışında talik bir yazı ile (İşbu bin seksen dört senesi zil-ka'de-i şerifenin yirmi yedinci günü Âsitane-i 'aliyyeye vâsıl olduk. Allah ta'alâ safalar edinmek nasib ve müyesser eyleye âmin. El'abd 'üd-dâ'i tâbi'-i ser atıbba-yı sultanî Ahmed) diye bir yazı vardır. Her ne kadar bu yazı ile kitabın yazısı birbirine benzemeyorsa da bundan anlaşıldığına göre bu zat kitabı Mısırda yazdırmış ve gelirken İstanbula alıp getirmiş olmalıdır. Yukarıda anlattığımız üzere bu nüoha bazı metinlerde ve birçok kelimelerde atlamalar yapmıştır. Biz sırası geldikçe birer çıkartma ile bunları göstermeğe çalıştık.

Yazılarından anlaşıldığına göre birinci nüshayı bir Arabın, ikinci nüshayı da bir Türkün çekmiş olduğuna şüphe yoktur.

***

Aş-uzur 'uz-zahabiyyat, Türk dilinin kurallarını açıklamak ve dilin niteliğini göstermek için yazılmış değildir; ancak öğretmelik bir varlıktadır.

Müellif, önce Türkçede bulunan sesleri birer birer anlattıktan ve "Türkçede 29 harf vardır„ dedikten sonra bizim bugün kabul etmiş olduğumuz bir kuralı, daha o vakit saptamış bulunmaktadır (*).

Müellif, kitabı dört büyük kol (=ركن) a ve bir son-kısıma ayırmıştır (**). Birinci kolda türemler (=müştak'lar), yani mastar, emir, nehiy, mâzi, muzari, ism-i fâᶜil, olumsuzluk belgesi, cemiᶜ belgesi gibi sekiz ayrım (=باب) bulunmaktadır.

İkinci kol, isimler beyanındadır. Bu kolda birbirine anlamca yakin olan kelimeler ayrı ayrı parça (=قطعه) larda gösterilmiştir.

Üçüncü kol, zamirlar beyanındadır.

Dördüncü kol, Türkçe ile Arapça arasında ortak olan, daha doğrusu Türkçeye girmiş bulunan Arapça kelimeler beyanındadır.

Dört koldan sonra müellif dikkate yaraşan ve o vakte kadar hiç kimse tarafından yapılmamış olan, öğretim bakımından büyük bir değeri bulunan Türkçe konuşma ve cümle yapma örnekleri vermiştir.

— KİTABIN MÜELLİFİ KİMDİR ? —

Yine özel kitaplığımızda bulunan ve asıl nüshasından شريف محمد الحسيني الجاذى tarafından çekilmiş olau قاموس الارواح في نظام الكلام adındaki kitaptan öğren-

(*) Bu bilgiyi, özel kitaplığımızda bulunan ve شريف محمد الحسيني الجاذى nin elyazısı ile asıl nüshadan hicrî 1029 da çekilmiş olan قاموس الارواح في نظام الكلام adındaki eserin baş sahifesindeki yazılardan alıyoruz.

(*) Kural şudur: Bir kelimenin sonunda sâkin olarak (ب، ت، ط، ق، ش، ج) ve (sert ك) bulunacak olursa mâzi (د) ı, (ت) ve (ط) olur. Yaprak: 14 sağ sahife, satır: 2-9

(**) Kitabın önsöz kısmı — yaprak: 3 sol sahife, satır: 5.

diğimize göre kitabın müellifi صالح ملا isminde bir zat olup Mısırda Eşrefiyye medresesi müderrisi imiş. Bu zatın Türkçe olduğu kendisine شيخ الارواح denmesinden anlaşılmaktadır. O vakitki Türk illerinin birçok yerlerini gezmiş, İsşanbulu dahi görmüş bulunan bir zattır. 1029 yıllarında yaşamış olduğu anlaşıyor. Hal tercümesine dair başka bir şey bilmiyoruz.

Bu zat, الشذور الذهبية, قاموس الارواح, الترجمان في لغة آل عثمان, اقوم في لغة الروم adındaki kitapları yazmıştır.

— KİTABIN YAZILIŞ ŞEKLİ ve ÇEVİRMEDE TUTULAN YOL —

Biz, kitabın önsözünden büyük bir kısmını dilimize çevirmedik. Çünkü bunu olduğu gibi çevirmekte bir fayda görmedik; kısaca özünü verip geçmeyi daha uygun bulduk.

Müellif, bu kısımda besmele ve duadan sonra, hısımlarından ve dostlarından birçok kimselerin böyle bir eser yazması için kendisine ricalarda bulunduklarını ve yazıp yazmamakta ikircimlik içerisinde kaldığını ve sonunda, Mısır kadısı شريف محمد الحسيني الحجازي tarafından oğluna Türkçe öğretmek üzere bir kitap yazması rica olunduğunda dayanamayıp bu kitabı yazdığını anlatıyor. Bu zatı öğmek için uzun uzadıya diller döküyor; birtakım beyitlerle bunun oğluna uzun ömürler ve iyilikler diliyor (*).

Müelllif, bundan sonra, kitabı telif ederken otuzdan artık kitap topladığını ve kitabına aldığı kelimeleri bu kitaplarla karşılaştırdığını anlatıyor. Topladığı kitaplar, bildiğimiz çok yaygın olan kitaplardan ibarettir. Bunlar Aḫterī, Mirḳat, Mi'met 'ul-lah, Ḥalimī, Ṣıḥāḥ-i 'Acem, Ṣıḥāḥ 'ul-beyān, Cevahir 'ul-uḳūd, Tuḥfat 'ul-adab va Silsilat 'uẕ-zahab, Niṣāb ıṣ-ṣibyan, Tuḥfe-i Şāhidī, Tuḥfe-i Ḥusam gibi kitaplardır.

Müellif, kitabı bitirdikten sonra Endulüs'lü Ebi-Hayyan'ın الدرة المضيئة في اللغة التركية adındaki eserini gördüğünü söylüyor ve "Tanrı kendisinden hoşnut olsun, eserini güzel yazmış. Fakat onun bu kitabı Tatarca üzerinedir; şimdi Türk devletinin ülkesinde bu dil kullanılmayıp ancak Kefe ve Tataristan taraflarında kullanılır. Bundan başka insanlar yeni şeylere daha düşkündürler. Onun için ben bu kitabımi yazmaktan vaz geçmedim„ diyor.

Yine müellif önsözünde kendisinden önce geçmiş olan birtakım zatların bu yolda faydalı eserler yazmış olduklarını söyliyorsa da eserlerin adlarını bildirmiyor.

(*) Bu beyitler ile duanın bir kısmı öbür nüshada yoktur.

— ÇEVİRMEMİZDEKİ ÇEVRİYAZI SİSTEMİ —

A — Sessiz harfler:

1 — Türk alfabesinde karşılığı bulunan harfler, ayni ile alınmıştır.
2 — Arap harflerinden

غ	harfi	ġ
ح	„	ḥ
خ	„	ḫ
ق	„	ḳ
ك (sagır kâf)	„	ñ
ث	„	s̱
ص	„	ṣ
ط	„	ṭ
ذ	„	ẕ
ض	„	ż
ظ	„	ẓ
ع	„	ʿ
همزه	„	ʾ

ile gösterilmiştir.

B — Sesli harfler:

1 — Türkçe kelimelerdeki sesli harflere, sesli uyumuna göre, Türk alfabesindeki karşılıkları verilmiştir: ير yir, بر bir gibi.

2 — Arapça imlânın gerekliği olarak eksik yazılmış bulunan sesli harflerin altlarına birer nokta konulmuştur: ير yịr, بر bịr gibi.

3 — Arapça imlâda الف ile yazılan (e) harfinin, (ه) ile yazılan (a) nın, (ه) ile yazılan (î) nin altlarına ufak birer yuvarlak konulmuştur: تمل temel, بشقه başka, كه ki gibi

4 — Kendisinden sonra (و) veya (ى) bulunan kelime başlarındaki الف harfleri gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bnnlardan önce birer (') işareti konulmuştur: اونى 'onu, اوردك 'ördek, اوزون 'uzun, اوزره 'üzre, ايراق 'ırak, ايكى iki gibi.

5 — Ancak kendisinden sonra (و) veya (ى) bulunmayan bu gibi الف harfleri, gereğine göre (o, ö, u, ü) ile veya (ı, i) ile yazılıp bunlardan önce birer (') işareti konulur, fakat bu Türkçe sesli harflerin altlarına birer de nokta konur: ازون 'ụzun, اكى 'ịki gibi

C — **Arapça Tarif Harfleri:**

1 — Tarif harflerinin ال leri, birleşmelerde yazılmamış, yerlerine birer (') işareti konulmuştur: رب العالمين Rabbu 'l-ʿālamin gibi.

2 — Kamerî harflerden önce gelen tarif harflerinde ل lar oldukları gibi bırakılmıştır.

3 — Şemsî harflerden önce gelen ل lar şemsî harflere çevrilmiştir.

4 — Kelimeler ile tarif harfleri arasına (—) konulmuştur: الحال el-ḥāl, الشمس eş-şems gibi.

Kitabın metinde tekrarlanmış olan kelimeler ancak bir kere alınmıştır. Türkçe kelimelerdeki yanlış harekeler düzeltilerek ona göre okunmuş veya yazılmıştır.

Hiç maddî bir şey beklemeden bize değerli bir çok yazma eserler bulmuş ve vermiş olan sayın bay Raif Yelkenci'ye burada teşekkürler etmeği bir borç bilirim. الشذور الذهبية yi de bu zat vermiştir. İlime yaptığı hizmetlerinin daha uzun yıllar devam etmesini Tanrımdan niyaz ederim.

Besim ATALAY

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي شرف الانسان ، وزينه بالنطق واللسان
وكرمه على ساير المخلوقات ، وفضل من شاء من عباده
بالفصاحة والاهتداء الى تمييز اللغات * واشهد ان لا اله
الا الله وحده لا شريك له شهادة تحقق لقايلها التمسك
بالدوام والاجتناب عن المنهيات ، واشهد ان سيدنا ونبينا
محمد المبعوث الى ساير الامم ، سيد العرب والعجم ، افصح
من نطق بالضاد وتكلم ، المنزل عليه في الذكر الحكيم ،
اقرا وربك الاكرم الذي علم بالقلم ، علم الانسان ما لم
يعلم ، خاطب الناس على قدر عقولهم فذلك امر زيد
ابن ثابت بان يتعلم كتاب اليهود من السريانية والعبرانية
فكان اذا جاءت كتبهم قراها وترجم صلى الله عليه وسلم
وعلى

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin İstanbulda yazıldığı sanılan nüshasının baştan birinci sayfası

وعلى آله مصابيح الظلم ، ينابيع الكرم ، الصادقين
قولا وفعلا ، والقاطعين بحروف السيوف من كلمات
الباطل فرعا واصلا ، وسلم تسليما وعظم تعظيما ،
اما بعـــد فيقول المبتهل الى الله بالاعضاء والجوارح
الراجي عفو مولاه ابن محمد صالح ، لما كان مما ينبغي للانسان
ان يعرف كلام من يخاطبه ، ليعرف كلامه ويجاوبه ،
وكان دولة زماننا هذا الدولة العثمانية ، ولغتهم
اللغة التركية السلطانية ، طال ما جال في خلدي
ان اضع رسالة في اللغة التركية ، فكنت تارة اقدم
رجلا واوخر اخرى ، لعدم من هو لها بالتقديم احرى ،
فلما ساقني سابق التقدير ، الى حيث محط رحال الرجال
الاماثل اعني زبدة ارباب التحرير ، عمدة اصحاب
التقرير ، الجناب العالي ، والجوهر المتلالي ، القاضي

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin İstanbulda yazıldığı sanılan nüshasının baştan ikinci sayfası

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذي شرف الانسان وزينه بالنطق واللسان

وفضل من شاء من عباده بالفصاحة والاهتداء الى تمييز اللغات حمدا

له على ز وانفراشرقت في ظلم الدياجير لمعا ايات باهرات باللغات

واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له تحقق لقائلها التمسك

بالاوامر والاجتناب عن المنهيات واشهد ان سيدنا محمدا

المبعوث الى سائر الامم سيد العرب والعجم افصح من نطق بالضاد

وتكلم المنزل عليه في الذكر الحكيم اقرا وربك الاكرم الذي علم

الانسان ما لم يعلم يخاطب الناس على قدر عقولهم ولذلك

امر زيد بن ثابت بان يتعلم كتاب يهود من السريانية والعبرانية

فكان اذا جاءت كتبهم قراها و[illegible] صلى الله عليه وعلى اله مصابيح

الظلم ينابيع الحكم ومصادر الكرم الصادقين قولا وفعلا والقاطعين

بحروف السيوف من كلمات الباطل فرعا واصلا صلاة وسلاما

دائمين متلازمين ما حرر ذو صرف اوزانه قبل شروعه

وقدم الواضع اصوله على فروعه وسلم تسليما وعظم تعظيما

اما بعد

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin Mısır'da yazıldığı sanılan nüshasının baştan birinci sayfası

اما بعد فيقول العبد المبتهل الى الله تعالى بالاعضاء والجوارح
الراجي عفو مولاه بن محمد صالح لما كان مما ينبغي للانسان ان يعرف
لغة من يخاطبه ليفهم كلامه ويجاوبه وكان دولة زماننا هذا
الدولة العثمانية ولغتهم اللغة التركية السلطانية طال
ما جال في خلدي ان اضع رسالة في اللغة التركية وسئلت بذلك مرارا
وتكرر علي من اقربائي واصدقائي تكرارا فكنت تارة رجله
واخر اخرى لعدم من هو بالتقديم احرى فلما ساقني سابق
التقدير الى حيث حط رحال الرجال الاماثل اعني سرة زبدة
ارباب التحرير عمدة واصحاب التقرير نحرير سطور الطروس
ببديع البيان محرر ارقام الاقلام برفيع البرهان الجناب
العالي والجوهر المتلالي القاضي [illegible] المومئي عمدة دستور
الملوك والسلاطين وعين اعيان الكتاب والموقعين المستوفي
اقسام الكمال في الفضل والافضال المختص من الله الرفيع
المتعال بالقبول والاقبال المؤيد من عند الله والمحفوف
بلطفه اذ اجا نصر الله [illegible] ابو العز والنصر غرة جبهة وجه

Eş-Şüzür-üz-Zehebiyye'nin Mısır'da yazıldığı sanılan nüshasının baştan ikinci sayfası

yüzündendir. Bazı bilginler bunu böyle söylemiş iseler de bu harflerin Arap dilinden başka dillerde bulunması yüzünden bu ismi almış olması uzak değildir. Gülistan şerhinde Sürurî Çelebi'nin yazdığına göre bu harfler Farsçada dahi bulunur; Pa-yi Farisî, Çim-i Farisî denir.

Bilesin ki padişah ve kopark (1) gibi kelimelerdeki p'nin çıkağı, Arapça b ile f arasındadır; altına üç nokta konur.

Çavuş ve 'içmek (2) gibi kelimelerdeki ç'nin çıkağı, Arapça c ile ş arasındadır; bunun da altına üç nokta konur.

Gök, eğilmek kelimelerinde bulunan g'in çıkağı da Arapça ك ile ق arasındadır; bunun da altına üç nokta konur.

Türkçede bulunan harflerin beyanı burada bitti.

Sana gerekli olan bir şeyi de burada anlatayım:

Türkçede ل l, ince ve kalın olabilir. İnce ve kalın harfleri birbirinden ayırmak gerektir. Bu dili öğrenirken benzeşmelerden kaçınmaklığın için bunu bilesin. Kalın ل ın altına üç nokta konur, ince ل ın altına bir şey konmaz; آلمق ālmak mastarından gelen آل āl ile ال el kelimelerinde olduğu gibi. Böyle yapılmazsa yazılışta isim ile fiil birbirine karışmış olur.

BİRİNCİ KOL (= RÜKÜN)

Bilinmesi gerekli olan türem (= müştak) lerin elden geldiği kadar beyanındadır. Bu da sekiz babdır. Bu bab'lar cennetin kapılarına uygun düşmüştür. Tanrıya öğüş.

Birinci	Bab : Mastar
İkinci	Bab : Emir
Üçüncü	Bab : Nehiy
Dördüncü	Bab : Mâzi
Beşinci	Bab : Muzari
Altıncı	Bab : İsm-i Fâil
Yedinci	Bab : Olumsuzluk (= nefiy) Belgesi
Sekizinci	Bab : Çoğul (= cemi) Belgesi

---

(1) Ö. N. kopạrmạk, (2) Ö. N. 'içmek.

BİRİNCİ BAB

Mastar Beyanındadır

Türkçede her mastar'ın sonunda mạk yahut mek bulunur. Mastar, kelime türetmesinin temelidir.

العلم	bilmek	العمل	eylemek
الفهم	anlamạk (1)	الخوف	korkmạk
التعليم	öğrenmek	الوقوع	düşmek (9)
القراءة	okumạk (2)	الرمى	atmạk (10)
الكتابة	yazmạk (3)	الحط	komạk
الامر	puyurmạk (4)	الستر	örtmek
المجئ	gelmek	النوم	'uyumak (11)
الذهاب	getmek	الاضطجاع	yatmạk (12)
القعود	oturmạk	الحرق	yakmạk (13)
القيام	kalkmạk	الدخول	girmek
الوقوف	durmạk (5)	الخروج	çıkmạk
الاكل	yemek	الربط	bağlamạk (14)
الشرب	'içmek	الحل	çözmek (15)
السماع	'işitmek (6)	الكنس	süpürmek (16)
النظر	bakmạk (7)	الحلب	sağmạk (17)
الرؤية	görmek	القطع	kesmek
الاراءة	göstermek	الضرب	vurmạk (18)
الكلام	söylemek	الهروب	kaçmạk (19)
القول	demek (8)	الوصول	'irmek (20)
التربية	beslemek	الاعطاء	virmek

---

(1) Mısır nüshasında bu kelime آكلاك şeklinde yazılmış ise de öbür nüshada آكلق anlamạk yazılışındadır. (2) Ö. N. okumạk. (3) Ö. N. yazmạk. (4) Mısır nüshasında bu kelime p ile ve Ö. N. da b iledir. (5) Ö. N. turmạk. (6) Ö. N. 'işitmek. (7) Ö. N. bakmạk. (8) Ö. N. dimek. (9) Ö. N. düşmek. (10) Ö. N. ātmạk. (11) Ö. N. 'uyumạk. (12) Ö. N. yatmạk. (13) Ö. N. yakmạk. (14) Ö. N. bağlamạk. (15) Ö. N. çözmek. (16) Ö. N. süpürmek. (17) Ö. N. sağmạk. (18) Ö. N. 'urmạk. (19) Ö. N. kaçmạk. (20) Ö. N. 'irmek.

الاخذ	almaḳ
البيع	ṣatmaḳ (1)
الشراء	ṣatun almaḳ (2)
الشفاعة	dilek eylemek (3)
العجن	yuğurmaḳ (4)
الطبخ	bişirmek (5)
الفلق	yarmaḳ (6)
القلع	ḳoparmaḳ (7)
العد	ṣaymaḳ (8)
الولادة	doğurmaḳ (9)
النسيان	'unutmaḳ
الحياء	'utanmaḳ (10)
السؤال	ṣormaḳ
البذار	ṣaçmaḳ (11)
الطلب	'istemek
الركوب	binmek
النزول	'inmek (12)
المضغ	çeynemek
البلع	yutmaḳ (13)
البول	'işemek (14)
التغوط	sıçmaḳ (15)
الزيادة	artırmaḳ (16)
النقصان	eksilmek
الابتداء	başlamaḳ (17)

الفراغ	bitirmek (18)
الخرق	delmek
الغلي	ḳaynamaḳ (1)
السرقة	uğurlamaḳ (20)
الطيران	uçmaḳ
الخياطة	dikmek
الخنق	boğmaḳ
السعال	ögsürmek
العطس	ağsırmaḳ (21
الضحك	gülmek
البكاء	ağlamaḳ
العض	'ısırmaḳ
المص	emmek
البوس	'öpmek
الصلح	barışmaḳ (22)
البل	'ıslatmaḳ
الصلب	aṣmaḳ
الغسل	yumaḳ
العوم	yüzmek
الغطس	dalmaḳ (23)
الغرق	batmaḳ (24)
الذبح	boğazlamaḳ (25)
السلخ	ṣoymaḳ (26)
القتل	'öldürmek

(1) Ö. N. ṣatmaḳ. (2) Ö. N. ṣatun almaḳ. (3) Ö. N. dilek eylemek. (4) Ö. N. yuğurmaḳ. (5) Ö. N. pişirmek. (6) Ö. N. yarmaḳ. (7) Öbür nüshada bu kelime yerinde çıkarmaḳ vardır. (8) Ö. N. ṣaymaḳ. (9) Mısır nüshasında bu yazılışta ise de Ö. N. ṭoğurmaḳ şeklindedir. (10) Ö. N. 'utanmaḳ. (11) Ö. N. ṣaçmaḳ. (12) Ö. N. 'inmek. (13) Ö. N. yutmaḳ. (14) Ö. N. 'işemek. (15) Mısır nüshasında bu kelime صجمك şeklinde ك ile yazılmıştır. (16) Ö. N. artmaḳ. (17) Ö. N. başlamaḳ. (18) Ö. N. bitürmek. (19) Ö. N. ḳaynamaḳ. (20) Her iki nüshada bu kelime bu şekilde ise de doğrusu 'uğrulamaḳ olacaktır. (21) Ö. N. aḳsırmaḳ. (22) Ö. N. barışmaḳ. (23) Ö. N. ṭalmaḳ. (24) Ö. N. batmaḳ. (25) Ö. N. boğazlamaḳ. (26) Öbür nüshada bu kelime yerine 'üzmek denilmektedir.

البناء	yapmaḳ (1)
الهدم	yıḳmaḳ
الاحتراس (2)	ṣaḳınmaḳ (3)
الرفع	ḳaldurmaḳ
الملو	doldurmaḳ (4)
السب	azarlamaḳ (5)
الشتم	sögmek
الفتح	açmaḳ
القفل	ḳapamaḳ (6)
الصيد	avlamaḳ (7)
الخصام	çekişmek
الاظهار	aşikāra etmek (8)
الاخفاء	gizlemek (9)
التخبيه	ṣaḳlamaḳ (10)
التخليص	kurtarmaḳ (11)
اللف	ṣarmaḳ (12)
التأني	ḳatlanmaḳ (13)
النفخ	'üfürmek (14)
الانتفاخ	şişmek
الفرش	döşemek (15)
الشم	ḳoḳmaḳ (16)
الذوق	ṭatmaḳ (17)

اللمس	degmek
الانصباب	dökmek
الصدم	doḳunmaḳ (18)
المسح	silmek
التبرد (19)	sovutmaḳ
التسخين	'ısıtmaḳ
المرور	keçmek
السحب	çekmek
الجر	sürmek (20)
النشر	sermek (21)
الوجدان	bulmaḳ
الغنا	'ırlamaḳ
الصياح	çağırmaḳ (22)
الهبة	bağışlamaḳ (23)
النسج	doḳmaḳ (24)
الفتل	bükmek
الانتخاب	'üründülemek (25)
الوصيه (26)	'ısmarlamaḳ
الحبة	sevmek
الشرط	yırtmaḳ (27)
الغيظ	'incinmek
الارتعاش	ditremek

(1) Ö. N. yapmaḳ. (2) Buradaki Arapça kelime yanlıştır; احتراس olmayıp احتراز olacaktır. (3) Ö. N. ṣaḳınmaḳ. (4) Bu kelime ق ile دلدرمق olacaktır; ona göre düzelttik. Ö. N. ṭoldurmaḳ. (5) Ö. N. azarlamaḳ (6) Ö. N. ḳapamaḳ. (7) Ö. N. avlamaḳ. (8) Ö. N. aşikāre eylemek. (9) Ö. N. gizlemek. (10) Ö. N. ṣaḳlamaḳ. (11) ḳurtulmaḳ. (12) Ö. N. ṣarmaḳ. (13) Ö. N. ḳatlanmaḳ. (14) Ö. N. 'üflemek. (15) Ö. N. döşemek. (16) Ö. N. ḳoḳulamaḳ. (17) Ö. N. ṭatmaḳ. (18) Ö. N. doḳunmaḳ. (19) Mısır nüshasında Arapça kelime التبرد ise de öbür nüshada doğru olarak التبريد yazılmıştır. (20) Ö. N. sürmek. (21) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (22) Ö. N. çağırmaḳ. (23) Ö. N. bağışlamaḳ. (24) Ö. N. doḳımaḳ. (25) Ö. N. ügürtlemek. (26) Öbür nüshada bu Arapça kelime yerine التوصيه denilmiştir. (27) Ö. N. yırtmaḳ.

اللبس	geymek	الحصاد	biçmek
الوزن	tartmak (1)	الجمع / اللم	devşirmek (12)
الدفن	gömmek (2)	المدح	'ögmek
الكيل	'ölçmek	الذم	sögmek
اللحس	yalamak (3)	الخلق	yaratmak (13)
التصديق	inanmak	الشنق / التعليق (14)	aşmak
التكذيب	yalanlamak	التثاوب	esnemek
العود	dönmek	الاحاطة	kablamak (15)
الصيرورة	'olmak (4)	المسابقة	kaçışmak (16)
الاتكاء	dayatmak (5)	الهرولة	yelmek
اللعب	'oynamak	العجلة	'ivmek (17)
الادلاء	şarkıtmak	البطوء	eglenmek
الدلال	nazlanmak (6)	الجري	sekirtmek
الاطفاء	söndürmek (7)	التعب	yorulmak
الخدعة	aldamak (8)	الهضم	sinürmek
الايراد	getürmek	الفرح	sevitmek (18)
الاحتقار	horlamak (9)	الغم	tasalanmak
الحفظ	ezberlemek		
التزين	bezemek (10)		
الزرع	ekmek (11)		

(1) Ö. N. tartmak. (2) Ö. N. gömmek. (3) Ö. N. yalamak. (4) Ö. N. 'olmak. (5) Öbür nüshada tayanmak denilmiştir ki Arapçasına göre doğrusu da budur. (6) Buradaki Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. söndürmek. (8) Ö. N. aldamak. (9) Bu kelime Mısır nüshasında bu şekilde ذ iledir; doğrusu öbür nüshadaki gibi ق ile خورلق dır. (10) Ö. N. düzmek. (11) Bu kelime ve karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (12) Ö. N. dirmek. (13) Ö. N. yaratmak. (14) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında yoktur. (15) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Ö. N. kaçışmak. (17) Ö. N. 'ivmek. (18) Ö. N. sevinmek.

İKİNCİ BAB

Türkçede Emir kipi beyanındadır

Mastar edatı olan مق mak ve مك mek atılarak emir kipi yapılır. Geri kalan emr-i hâzır'ın tekili olur.

اعلم	bil	خف	kork
افهم	anla	اوقع	düş
تعلم	ögren (1)	ارم	at
اقرأ	'oku (2)	حط	ko
اكتب	yaz	غط	'ört
مر (3)	puyur (4)	نم	'uyu (11)
تعال	kel	اضطجع	yat (12)
اذهب	get (5)	احرق	yak (13)
اقعد	otur	ادخل	gir
قم	kalk (6)	اخرج	çık
قف	dur (8)	اربط	bağla (14)
كل	ye	حل	çöz (15)
اشرب	'iç (9)	اكنس	süpür (16)
انظر	bak (10)	احلب	sağ (17)
روى	göster	ارخ	salıvir
تكلم	söyle	اقطع	kes
قل	de	اضرب	vur (18)
ربى	besle	اهرب	kaç (19)
اعمل	eyle	اوصل	'ir (20)

(1) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. 'okı. (3) Bu Arapça kelime öbür nüshada أؤمر şeklindedir. (4) Ö. N. buyur. (5) Ö. N. git. (6) Ö. N. kalk. (7) Bu Arapça kelime öbür nüshada اقف şeklindedir. (8) Ö. N. tur. (9) Ö. N. 'ic. (10) Ö. N. bak. (11) Ö. N. 'uyu. (12) Ö. N. yat. (13) Ö. N. yak. (14) Ö. N. bağla. (15) Ö. N. çöz. (16) Ö. N. süpür. (17) Ö. N. sağ. (18) Ö. N. 'ur. (19) Ö. N. kaç. (20) Ö. N. 'ir.

اعطي	vir	انقص	eksịl
خذ	al	ابتدى	başla (18)
بع	kçparvir (1)	افرغ	bịtịr (19)
اشترى	şatun al (2)	اخرق	dẹl
اشتهي	dịlẹk eyle (3)	اغل	kayna (20)
اعجن	yuğur (4)	اسرق	'ụğrụla (21)
اطبخ	bịşịr (5)	طير	'uç (22)
اشق	yar (6)	خيّط	dịk (23)
اقلع	kopar (7)	اخنق	bọğ (24)
اقلع	çịkar (7)	اسعل	'öğsür (25)
عد	şay (8)	اعطس	ağsır (26)
اولد	dọğur (9)	اضحك	gül (27)
انس	'unut (10)	ابك	ağla
استحي	'utan (11)	عض	'ışır
اسأل	şor	مص	em
ابذر	saç (12)	بوس	'öp (28)
اطلب	'iste	اصطلح	barış
اركب	bịn (13)	اغسل	yun (29)
انزل	'ịn (14)	عوم	yüz
امضغ	çeyne	انغطس	zal (30)
ابلع	yut	اغرق	bat (31)
بل	'ısla (15)	اذبح	bọğazla (32)
تغوط	sıç (16)	اقتل	'öldür
بول	'işe	ابن	yap (33)
زد	artır (17)	اهدم	yık

(1) Bu kelimenin yerine öbür nüshada şat denilmiştir ki doğrusu budur. (2) Ö. N. şatun al. (3) Ö. N. dilek eyle. (4) Ö. N. yuğur. (5) Ö. N. pişir. (6) Ö. N. yar. (7) Ö. N. da yalnız çıkar. (8) Ö. N. şay. (9) Ö. N. toğur. (10) Ö. N. 'unut. (11) Ö. N. 'utan. (12) Ö. N. saç. (13) Ö. N. bin. (14) Ö. N. 'in. (15) Ö. N. 'ıslat. (16) Ö. N. sıç. (17) Ö. N. art. (18) Ö. N. başla. (19) Ö. N. bitür. (20) Ö. N. kayna. (21) Ö. N. 'uğrula (22) Ö. N. 'uc. (23) Ö. N. dik. (24) Ö. N. boğ. (25) Ö. N. 'öğsür. (26) Ö. N. aksır. (27) Ö. N. gül. (28) Ö. N. öb. (29) Ö. N. yu. (30) Ö. N. tal. (31) Ö. N. bat. (32) Ö. N. boğazla. (33) Ö. N. yab.

احترس (1)	şakın (2)	انشر	sẹr
ارفع	kaldụr (3)	اوجد	bul
اكل	ele	غنّ	'ırla
املا	dọldụr (4)	صح	çağır
سب	azarla (5)	هب	bağışla
اشتم	söğ (6)	انسج	dọku
افتح	aç	اثن	bük
اقفل	kapa (7)	اقلب	'üründüle
اصطاد	avla	وص	'ısmarla
خاصم	çekiş	حب	sev
اخف	gizle (8)	اشرط	yırt
خبي	sakla	اقتاص	'incin
خلص	kurtar (9)	اقتاص	'incin
لف (10)	sar	ارتعش	ditre
اصبر	katlan	البس	gey
انفخ	'üfür	ادفن	göm
انتفخ	şış	اوزن	tart
افرش	döşe	كل	'ölç
شم	kokla	الحس	yala
ذوق	tat	صدق	'inan
الطم	döğ	كذّب	yalan (11)
صب	dök	دور	dön
اصدم	dıkan	موت	'öl
اصبغ	sıl	اتك	dayan
سخن	'ıyıt	دل	sarkıt
ازد	sevrut	تدلل	nazlan
قوت	kaş	اطف	söndür
اسحب	çek	انخدع	alda
جر	sür	هات	getür

(1) Bu Arapça kelime, Mastar babındaki gibi ز z ile احترز olacaktır. (2) Ö. N. şakın. (3) Ö. N. kaldır. (4) Ö. N. toldur. (5) Ö. N. azarla. (6) Ö. N. söğ. (7) Ö. N. kapa. (8) Ö. N. gizle. (9) Ö. N. kurtar. (10) Bu bab'da bulunup buradan aşağıki kelimeler yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur. (11) Buradaki kelime yalanla olacaktır.

احقر	horla	اجمع	devşir
احفظ	ezberle	امدح	'öğ
زين	beze	ذم	söğ
احصد	piç		

Tanrıya öğüş emr'in beyanı bitti (1).

KURAL

Kelimeden mastar belgesi atıldıktan sonra iki halden biri meydana gelir. Birincisi kelimenin sonu sâkin olmasıdır; bu halde kelime olduğu halde bırakılır. İkincisi, sonu ya üstün ya ötre veya esre olmaktır; ötre olursa sonuna bir و yahut ى getirilir; üstün ve esre olursa sonuna bir «sükût ه si» getirilir: bil, 'oku, anla, ye gibi.

ÜÇÜNCÜ BAB

Nehiy (= emr'in olumsuzu) beyanındadır.

Türkçede nehiy kipi, mastar belgesi olan مق mak veya مك mek kelimeden atıldıktan sonra yerine ه، getirmekle yapılır.

لاتعلم	bilme	لاتأكل	yeme
لاتفهم	anlama	لاتشرب	'içme
لاتتعلم	'öğrenme	لاتسمع	'işitme (6)
لاتقرأ	'okuma (2)	لاتنظر	bakma (7)
لاتكتب	yazma	لاتوجه (8)	görme
لاتأمر	puyurma (3)	لاتورى	gösterme
لاتجى	gelme	لاتتكلم	söyleme (9)
لاتروح	gitme	لاتقل	deme (10)
لاتقف	durma (4)	لاتربى	besleme
لاتقعد	'oturma	لاتعمل	eyleme
لاتقم	kalkma (5)	لاتخاف (11)	korkma

(1) Buradan bab'ın sonuna kadar olan kural öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. 'okuma. (3) Ö. N. buyurma. (4) Ö. N. turma (5) Ö. N. kalkma. (6) Ö. N. 'işitme (7) Ö. N. bakma. (8) Öbür nüshada bu kelime doğru olarak لاترى şeklinde verilmiştir. (9) Ö. N. söyleme. (10) Ö. N. dime. (11) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لاتخف dır.

لاتقع	düşme (1)	لاتعجن	yuğurma (16)
لاترى	atma	لاتطبخ	bişirme (17)
لاتحط	koma	لاتفلق	yarma (18)
لاتستر	'örtme	لاتقلع	koparma / çıkarma
لاتنام (2)	'uyuma (3)	لاتعد	sayma (19)
لاتضطجع	yatma (4)	لاتدر	dögurma (20)
لاتحرق	yakma (5)	لاتنسى	'unutma
لاتدخل	girme	لاتستحى	'utanma (21)
لاتخرج	çıkma	لاتسأل	sorma
لاتربط	bağlama (6)	لاتبذر	saçma (22)
لاتحل	çözme (7)	لاتطلب	'isteme
لاتكنس	süpürme (8)	لاتركب	binme
لاتحلب	sağma (9)	لاتنزل	'inme (23)
لاتقطع	kesme	لاتمضغ	çeyneme (24)
لاتضرب	vurma (10)	لاتبلع	yutma
لاتهرب	kaçma (11)	لاتبول (25)	'işeme
لاتصل	'irme	لاتتغوط	sıçma
لاتعطى	virme	لاتزيد	artırma (26)
لاتأخذ	alma	لاتنقص	eksilme
لاتبيع	satma (12)	لاتبدى	başlama (27)
لاتشترى	satun alma (13)	لاتفرغ	bitürme (28)
لاتشفع	dilek eyleme (14)	لاتخرق	delme
لاترد	dönme (15)		

(1) Ö. N. düşme. (2) Bu kelimenin doğrusu öbür nüshadaki gibi لاتنم dir. (3) Ö. N. 'uyuma. (4) Ö. N. yatma. (5) Ö. N. yakma. (6) Ö. N. bağlama. (7) Ö. N. çözme. (8) Ö. N. süpürme. (9) Ö. N. sağma. (10) Ö. N. urma. (11) Ö. N. kaçma. (12) Ö. N. satma. (13) Ö. N. satun alma. (14) Ö. N. dilek eyleme. (15) Ö. N. döndürme. (16) Ö. N. yuğurma. (17) Ö. N. pişürme. (18) Ö. N. yarma. (19) sayma. (20) Ö. N. toğurma. (21) Ö. N. 'utanma. (22) Ö. N. saçma. (23) Ö. N. 'inme. (24) Ö. N. çeyneme. (25) Bu kelimenin doğrusu لاتبل olacaktır. (26) Buradaki Arapça kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi, لاتزد olacaktır. Türkçe kelime öbür nüshasındaki gibi, artma olacaktır. (27) Ö. N. başlama. (28) Ö. N. bitürme.

لاتغل	kaynạmạ (1)	لاتنخل	elẹme (17)
لاتسرق	'uğụrlạmạ (2)	لاتملأ	doldụrmạ (18)
لاتخيط	dịkme (3)	لاتفرغ	dökme (19)
(4) لاتطير	'uçmạ	لاتسب	azạrlạmạ (20)
لاتسعل	'ọ̈ğsụ̈rme (5)	لاتشتم	söğme
لاتعطس	ağsırmạ (6)	لاتفتح	açmạ
لاتضحك	gülme	لاتقفل	
لاتبكي	ağlạmạ	لاتصطاد	avlạmạ (22)
لاتمض	'ịsırmạ	لاتخاصم	çẹkịşme
لاتمص	emme	لاتخبي	ṣạḳlạmạ
لاتبوس	'öpme	(23) لاتخلص	ḳurtạrmạ
لاتصطلح	barịşmạ (7)	لاتلف	ṣạrmạ
لاتبل	'ịṣlạtmạ	لاتصبر	ḳạtlạnmạ
لاتغسل	yumạ	لاتمس	dẹğme
(8) لاتعم	yüzme	لاتنفخ	'ụ̈fürme
لاتغطس	dạlmạ (9)	لاتنتفخ	ş̣ịşme
لاتغرق	bạṭmạ (10)	لاتفرش	döşẹme
لاتذبح	bọğạzlạmạ (11)	لاتشم	ḳoḳlạmạ
لاتقتل	'öldụ̈rme	لاتذق	dạtmạ
لاتبني	yạpmạ (12)	لاتصب	dökme
لاتهدم	yıḳılmạ (13)	لاتصادم	dọḳạnmạ
(14) لاتحترس	ṣạḳınmạ (15)	لاتمسح	sịlme
لاترفع	ḳạldụrmạ (16)	لاتسخن	'ịṣıtmạ

(1) Ö. N. ḳaynạma. (2) Öbür nüshada 'uğurlamạ ise de doğrusu 'uğrulamạ olacaktır. (3) Ö. N. dikme. (4) Bu Arapça kelimenin doğrusu لاتطر olacaktır. (5) Ö. N. 'öğsụ̈rme. (6) Ö. N. aḳsırmạ. (7) Buradaki Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (8) Bu Arapça kelime öbür nüshada لاتعوم şeklinde yanlış yazılmıştır. (9) Ö. N. ṭalmạ. (10) Ö. N. batmạ. (11) Ö. N. boğạzlamạ. (12) Ö. N. yapmạ. (13) Ö. N. yıḳmạ; doğrusu da budur. (14) Bu kelimenin doğrusu لاتحترز olacaktır. (15) Ö. N. ṣaḳınmạ. (16) Ö. N. ḳaldụrmạ. (17) Ö. N. eleme. (18) Ö. N. ṭoldụrmạ. (19) Ö. N. boşaltmạ. (20) Ö. N. azarlạmạ. (21) Ö. N. ḳapamạ. (22) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (23) Buradan babın sonuna kadar olan kısım, öbür nüshada yoktur.

لاتبرد	ṣạvụtmạ	لاتلحس	yạlạmạ
لاتمر	gẹçme	لاتصدق	'inanmạ
لاتسحب	çẹkme	لاتكذب	yạlanlạmạ
لاتجر	sụ̈rme	لاتكل	ölçme
لاتنشر	sẹrme	لاتعود	dönme
لاتجد	bụlmạ	لاتكن	'olmạ
لاتغني	'ırlạmạ	لاتعتمد	dạyạnmạ
لاتصيح	çạğırmạ	لاتلعب	'oynạmạ
لاتهب	bạğışlạmạ	لاتدل	ṣạrḳıtmạ
لاتنسج	doḳụmạ (1)	لاتتدلل	nạzlạnmạ
لاتفتل	bükme	لاتقد	yạḳmạ
لاتنتخب	'ụ̈rụ̈ndụ̈lẹme	لاتطفي	sọndụ̈rme
لاتوصي	'ıṣmạrlạmạ	لاتخدع	aldạmạ
لاتحب	sẹvme	لاتجيب	gẹtürme
لاتشرط	yırṭmạ	لاتحتقر	ḫorlạmạ
لاتغتاظ	'ịncịnme	لاتحفظ	ezbẹrlẹme
لاترتعش	dịtrẹme	لاتزين	bẹzẹme
لاتلبس	gẹyme	لاتحصد	bịçme
لاتدفن	gọ̈mme	لاتجمع	dẹvşịrme
لاتزن	ṭartmạ	لاتمدح	'öğme

DÖRDÜNCÜ BAB

Mazi (Geçmişzaman) kipi beyanındadır.

Türkçede geçmişzaman kipi, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna esreli bir د d getirmekle olur. Bu kural şöyle de söylenebilir: Emir kipinin sonuna esreli bir د d getirilir; د d in esresinden bir ى doğar, bunun hepsi geçmişzaman kipi olur:

علم	bịldi	كتب	yazdı
فهم	an̄lạdı	امر	pụyurdı (3)
تعلم	'öğrẹndi	جاء	gẹldi
قرأ	'oḳụdı (2)	ذهب	gẹtdi

(1) Bu kelimenin doğrusu doḳụmạ olacaktır, biz ona göre düzelttik. (2) Ö. N. oḳıdı. (3) Ö. N. bụyurdı.

قعد	'oturdı	حلب	ṣağdı (12)
قام	ḳalḳdı (1)	قطع	kẹsdi
وقف	dụrdı (2)	ضرب	vụrdı (13)
اكل	yẹdi	هرب	ḳaçdı (14)
شرب	'içdi	وصل	'ịrdi (15)
سمع	'işịtti (3)	اعطى	virdi
نظر	bạḳdı (4)	اخذ	aldı
رأى	gördi	باع	ṣatdı (16)
اورى	göstẹrdi	اشترى	ṣatun aldı (17)
تكلم	söylẹdi	شفع	dilẹk eylẹdi (18)
قال	dẹdi	شاور	dịlẹdi (19)
ربى	bẹslẹdi	عجن	yuğụrdı (20)
عمل	eylẹdi	طبخ	bịşịrdi (21)
خاف	ḳorḳdı	فلق	yardı (22)
وقع	düşdi (5)	قلع	{ ḳopạrdı
رمى	aṭdı (6)		{ çıḳardı
حط	ḳodı	عد	ṣaydı
ستر	'örtdi	ولد	doğụrdı (23)
نام	'uyụdı	نسى	'ụnụtdı (24)
اضطجع	yaṭdı (7)	استحى	'ụtạndı (25)
حرق	yaḳdı (8)	سأل	ṣordı
دخل	girdi	بذر	saçdı (26)
خرج	çıḳdı	طلب	'istẹdi
ربط	bağlạdı (9)	ركب	bịndi
حل	çözdi (10)	نزل	'ịndi (27)
كنس	süpürdi (11)	مضغ	çeynẹdi (28)

(1) Ö. N. ḳalḳdı. (2) Ö. N. ṭurdı. (3) Ö. N. 'işịtdi. (4) Ö. N. baḳdı. (5) Ö. N. düşdi. (6) Ö. N. atdı. (7) Ö. N. yatdı. (8) Ö. N. yaḳdı. (9) Ö. N. bağlạdı. (10) Ö. N. çözdi. (11) süpürdi. (12) Ö. N. ṣağdı. (13) Ö. N. 'urdı. (14) Ö. N. ḳaçdı. (15) Ö. N. 'irdi. (16) Ö. N. ṣatdı. (17) Ö. N. ṣatụn aldı. (18) Burada Mısır nüshasında eksik olan دیلك dilẹk kelimesi, öbür nüshaya göre tamamlanmıştır. (19) Ö. N. doğru olarak ṭanışdı. (20) Ö. N. yuğụrdı. (21) Ö. N. pịşịrdi. (22) Ö. N. yardı. (23) Ö. N. ṭoğụrdı. (24) Ö. N. 'unụtdı. (25) Ö. N. 'utandı. (26) Ö. N. ṣaçdı. (27) Ö. N. 'indi. (28) Ö. N. çeynẹdi.

بلع	yụṭdı (1)	غسل	yudı
تبول	'işẹdi (2)	عام	yüzdi
تغوط	ṣıçdı (2)	غطس	dạldı (11)
زاد	artdı (2)	غرق	bạṭdı (12)
نقص	eksịldi (2)	ذبح	boğạzlạdı (13)
ابتدأ	başlạdı (3)	سلخ	ṣoydı (14)
فرغ	bịtürdi	قتل	'öldürdi
خرق	dẹldi	دفن	gömdi (15)
غلى	ḳaynạdı (4)	وزن	ṭartmaḳ (16)
سرق	'uğụrlạdı (5)	بنى	yapdı (17)
طار	'uçdı (6)	هدم (18)	yıḳıldı (19)
خيط	dịkdi	احترس (20)	ṣaḳındı (21)
خنق	boğdı (7)	رفع	ḳaldụrdı
سعل	'ögsürdi (8)	نخل	elẹdi
عطس	ansırdı (9)	ملاء	doldụrdı (22)
بكى	ağlạdı	سب	azạrlạdı (23)
ضحك	güldi	شتم	söğdi
عض	'ısırdı	فتح	açdı
مص	emdi	قفل	ḳapạdı (24)
باس	'öpdi (10)	اصطاد	avlạdı (25)
اصطلح	barışdı	خاصم	çekịşdi
هاوش	çekịşdi	اخفى	gịzlẹdi (26)
بل	'ışlạtdı	خبى	ṣaḳlạdı

(1) Ö. N. yutdı. (2) Bu dört kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. başlạdı. (4) Ö. N. kaynạdı. (5) Ö. N. uğụrlạdı; fakat doğrusu اوغرولادی 'uğrulạdı olacaktır. (6) Ö. N. 'uçdı. (7) Ö. N. boğdı. (8) Ö. N. 'ögsürdi. (9) Ö. N. aḳsırdı. (10) Ö. N. öbdi. (11) ṭaldı (12) Ö. N. batdı. (13) boğạzlạdı. (14) Ö. N. üzdi. (15) Öbür nüshada bu kelimenin yerine mastar şeklini almış ve gömmẹk diye yazmıştır. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. yapdı. (18) Mısır nüshasında yanlış olarak هد dır. (19) Ö. N. yaḳdı dir ve doğrusu budur. (20) Ö. N. احتز doğrusu da budur. (21) Ö. N. ṣaḳındı. (22) Ö. N. ṭoldụrdı. (23) Ö. N. azarlạdı (24) Ö. N. ḳapadı. (25) Ö. N. avladı. (26) Ö. N. gizlẹdi.

خلص (1)	ḳurtardı	اغتاظ	'incindi
لف	şardı	ارتعش	ditredi
صبر	ḳatlandı	لبس	geydi
نفخ	'üfürdi	دفن	gömdi
انتفخ	şişdi	وزن	ṭartdı
فرش	döşedi	كال	'ölçdi
شم	ḳoḳladı	لحس	yaladı
ذاق	datdı	صدق	'inandı
لمس	değdi	كذب	yalandı (2)
صب	dökdi	عاد	döndi
صدم	doḳandı	كان / صار	'oldı
مسح	sildi	اتكا / اعتمد	dayandı
سخن	'ısıtdı	لعب	'oynadı
برد	savutdı	دلى	şarḳdı
مر	geçdi	تدلل	nazlandı
سحب	çekdi	اطفى	söndürdi
جر	sürdi	خدع	aldadı
نشر	serdi	اورد	getürdi
وجد	buldı	احتقر	ḥorladı
غنى	'ırladı	حفظ	ezberledi
صاح	çağırdı	زين	bezedi
وهب	bağışladı	زرع	ekdi
نسج	doḳudı	حصد	biçdi
فتل	bükdi	جمع / لم	devşirdi
انتخب	'üründüledi	مدح	'öğdi
وصى	'ısmarladı		
حب	sevdi		
شرط	yırtdı		

(1) Buradan babın sonuna kadar olan kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimenin, daha önceki kiplerde geçen aynı kelimeye göre yalanladı olması gerektir.

KURAL (1).

Bir kelimenin sonunda ج ç, ش ş, ق ḳ, ط ṭ, ت t, پ p yahut sert ك sâkin olarak bulunursa, mazi belgesi olan د d, ت t ye çevrilir ve ت t ve ط ṭ da idğam olunur. Ben bütün örnekleri, ت t ye çevirmeden د d ile verdim; bilesin ve nerelerde د d, ت t ye çevrilir uyanık bulunasın!

Örnekler:

شرب	'içdi	ذهب	getdi
اكل	yedi	باس	'öpdi
حرق	yaḳdı	عض	'ısırdı
اضطجع	yatdı	حلب	sağdı (2) gibi

BEŞİNCİ BAB

Muzari (Genişzaman) kipi beyanındadır.

Türkçede Muzari kipi, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna «sâkin ر r» getirmekle yapılır. İstersen emir kipi üzerine sâkin bir ر r getirmekle yapılır dahi diyebilirsin. Meydana gelen kip, Muzari'in tekel üçüncü şahsıdır:

يعلم	bilir	يقوم	ḳalḳar (9)
يفهم	añlar	يقف	durur (10)
يتعلم	'öğrenür	يأكل	yeyer (11)
يقرأ	'oḳur (3)	يشرب	'içer
يكتب	yazar (4)	يسمع	'işitir (12)
يأمر	puyurur (5)	ينظر	baḳar (13)
يجئ	gelir	يرى	görür (14)
يروح (6)	gider (7)	يورى	gösterir (14)
يقعد	'oturur (8)	يتكلم	söyler (15)

(1) Bu kural, öbür nüshada yoktur. (2) Burada yedi, 'ısırdı, sağdı kelimelerini örnek getirmiş ise de bunlar bu kurala örnek olamazlar. (3) Ö. N. 'oḳur. (4) Ö. N. yazar. (5) Ö. N. buyurur. (6) Ö. N. يذهب (7) Ö. N. gider. (8) Ö. N. 'oturur. (9) Ö. N. ḳalḳar. (10) Ö. N. ṭurur. (11) Ö. N. yer. (12) Ö. N. 'işidir. (13) Ö. N. baḳar. (14) Mısır nüshasında bu iki kelimenin son harfleri م olarak verilmiştir; biz düzelttik. (15) Ö. N. söyler.

يقول	deyer (1)	يشترى	şatun alır (17)
يربي	beşler	يشفع	dilek eyler (17)
يعمل	eyler	يريد	di'er (17)
يخاف	korkar	يعجن	yuğurur (18)
يقع	düşer (2)	يطبخ	bişirir (19)
يرمي	atar (3)	يفلق	yarar (20)
يحط	koyar (4)	يقلع	{koparur (21) {çıkarur
يستر	'örter (5)	يمد	şayar (22)
ينام	'uyur (6)	يولد	doğurur (23)
إضطجع	yatar (7)	ينسى	'unutur (24)
يحرق	yakar (8)	يستحي	'utanur (25)
يدخل	girer	يسأل	sorar
يخرج	çıkar (9)	يبذر	saçar (26)
يربط	bağlar (10)	يطلب	'ister
يحل	çözer (11)	يركب	biner (27)
يكنس	süpürür (12)	ينزل	'iner (28)
يحلب	sağar (13)	يمضغ	çeyner
يقطع	keser	يبلع	yutar (29)
يوصل	'irer (14)	يبول	'işer
يضرب	vurur (15)	يتغوط	sıçar
يهرب	kaçar (16)	يزيد	artırur (30)
يعطى	virir (17)	ينقص	eksilir (31)
يأخذ	alır (17)	يبتدى	başlar (32)
يبيع	satar (17)		

(1) Bunun doğrusu dir olacaktır. (2) Ö. N. düşer. (3) Ö. N. ātar. (4) Ö. N. kor. (5) Ö. N. 'örter. (6) Ö. N. 'uyur. (7) Ö. N. yatar. (8) Ö. N. yakar. (9) Ö. N. çıkar. (10) Ö. N. bağlar. (11) Ö. N. çözer. (12) Ö. N. süpürür. (13) Ö. N. sağar. (14) Ö. N. 'irer. (15) Ö. N. 'urur. (16) Ö. N. kaçar. (17) Bu altı kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (18) Ö. N. yuğurur. (19) Ö. N. pişürür. (20) Ö. N. yarar. (21) Bu kelime öbür nüshada yoktur; yalnız çıkarur vardır ki biz Mısır nüshasındaki çıkar kelimesini buna göre düzelttik. (22) Ö. N. sayar. (23) Ö. N. toğurur. (24) Ö. N. 'unudur. (25) Ö. N. 'utanur. (26) Ö. N. saçar. (27) Ö. N. biner. (28) Ö. N. 'iner. (29) Ö. N. yutar. (30) Ö. N. ārtar. (31) Ö. N. eksilir. (32) Ö. N. başlar.

يفرغ	bitürür (1)	يرفع	kaldurur (17)
يخرق	deler	يخلي	eler
يغلي	kaynar (2)	يملا	doldurur (18)
يسرق	'ugurlar (3)	يفرغ	döker (19)
يطير	'uçar (4)	يسب	azarlar (20)
يخيط	diker (5)	يشتم	söger
يخنق	poğar (6)	يفتح	açar (21)
يسعل	'öğsürür (7)	يقفل	kapar (22)
يعطس	ağsırır (8)	يصطاد	avlar (23)
يضحك	güler (9)	يخاصم (24)	çekişir
يبكي	ağlar (9)	يخفي	gizler
يعض	'ısırır (9)	يخبي	saklar
يمص	emer (9)	يخلص	kurtarur
يبوس	'öper (9)	يلف	sarar
يبل	'ısladır (9)	يصبر	katlanur
يغسل	yur (9)	ينفخ	'üfürür
يعوم	yüzer (9)	ينتفخ	şişer
يغطس	talar (9)	يفرش	döşer
يغرق	batar (10)	يشم	koklar
يذبح	boğazlar (11)	يذوق	datar
يسلخ	soyar (12)	يمس	değer
يقتل	'öldürür	يصب	döker
يبني	yapar (13)	يمسح	siler
يهدم	yıkılır (14)	يسخن	'işitır
يحترس (15)	sakınır (16)	يبرد	savutur

(1) Ö. N. bitürür. (2) Ö. N. kaynar. (3) Ö. N. 'uğurlardır; doğrusu 'uğrular olacaktır. (4) Ö. N. 'uçar. (5) Ö. N. diker. (6) Ö. N. boğar. (7) Ö. N. 'öğsürür. (8) Ö. N. aksırır. (9) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur; biz buraya aldık. (10) Ö. N. batar. (11) Ö. N. boğazlar. (12) Ö. N. 'üzer. (13) Ö. N. yapar. (14) Bu kelime yanlış olsa gerektir; öbür nüshada yıkar denilmiştir. (15) Bu kelimenin doğrusu يحترز olacaktır. (16) Ö. N. sakınır. (17) Ö. N. kaldurur. (18) Ö. N. toldurur. (19) Ö. N. boşaldur. (20) Ö. N. azarlar. (21) Ö. N. açar. (22) Ö. N. kapar. (23) Ö. N. avlar. (24) Buradan aşağı babın sonuna kadar olan kelimeler, yalnız Mısır nüshasında vardır, öbür nüshada yoktur.

يفر (1)	keçer (1)	يزن	dartar
يسحب	çeker	يكيل	'ölçer
يجر	sürer	يلحس	yalar
ينشر	serer	يصدق	'inanır
يجد	bulur	يكذب	yalanlar
يغني	'ırlar	يعود	döner
يصيح	çağırur	يكون	'olur
يهب	bağışlar	يلعب	'oynar
ينسج	dokur	يدلي	şarkıtur
يفتل	büker	يتدلل	nazlanur
ينتخب	'üründüler	يطفي	söndürür
يوصي	'ısmarlar	يخدع	aldar
يحب	sever	يورد	getürür
يشرط	yırtar	يحتقر	ḫorlar
ينتاط	'incinir	يحفظ	ezberler
يصطلح	barışır (2)	يزين	bezer
يرتعش	ditrer	يحصد	biçer
يلبس	geyer	يجمع	devşirür
يموت	'öldürür (3)	يمدح	'öger
يدفن	gömer	يذم	söger

ALTINCI BAB

İsm-i Fāʿil beyanındadır.

Türkçede ism-i Fāʿil, mastar belgesi atıldıktan sonra kelimenin sonuna جى ci getirilerek yapılır; bu ism-i fāʿilin tekili olur.

İstersen bu kuralı şu şekilde de söyleyebilirsin: Emir kipinin sonuna esreli bir ج c getirilir, bundan bir ى doğar.

(1) Bu kelime yanlış olsa gerektir, doğrusu Arapça karşılığına göre kaçar olacaktır. (2) Ö. N. barısur. (3) Bu kelimenin doğrusu Arapçasına göre ölür olacaktır.

عالم	bilici (1)	رابط	bağlacı
فاهم	anlacı (2)	حالل	çözüci
متعلم	'öğrenci (3)	كانس	süpürüci
قاري	'okuyıcı (4)	حالب	sağıcı
كاتب	yazıcı (5)	قاطع	kesici
آمر (6)	puyurucı	ضارب	vurucı
جاي	gelici	هارب	kaçıcı
ذاهب	gidici	واصل	'irici
قاعد	'oturucı	معطي	virüci
قايم	kalkıcı	آخذ	alıcı
واقف	durucı	بايع	satıcı
آكل	yeyici	شاري	satun alıcı
شارب	'içici	شافع	dilek eyleci
سامع	'işitici	مريد	dileyici
ناظر	bakıcı	عاجن	yuğurucı
رآئي	görüci	طابخ	bişirici
موري	gösterici	فالق	yarıcı
متكلم	söyleci	قالع	koparıcı
قائل	deyici		çıkarıcı
مربي	besleyici	عادد	sayıcı
عامل	eyleci	والد	doğurucı
خايف	korkucı	ناسي	'unutucı
واقع	düşici	حافظ	ezberleyci
رامي	atıcı	مستحي	'utanıcı
حاطط	koyıcı	سائل	sorucı
ساتر	'örtici	باذر	saçıcı
نايم	'uyucı	طالب	'isteyci
مضطجع	yatıcı	راكب	binici
حارق	yakıcı	نازل	'inici
داخل	girici	ماضغ	çeyneci
خارج	çıkıcı	بالع	yutıcı

(1) Ö. N. bilici. (2) Ö. N. anlayıcı. (3) Ö. N. 'öğrenici. (4) Ö. N. 'okuyıcı. (5) Ö. N. yazıcı. (6) Buradan sonra, babın sonuna, olan kısım yalnız Mısır nüshasında vardır; öbür nüshada yoktur.

متبول	'işeyci
متزلزل (1)	. . .
زائد	artırıcı
ناقص	eksilici
مبتدى	başlayıcı
فارغ	bitirüci
خارق	delici
مغلى	kaynacı
سارق	'uğurlaycı
طائر	'uçucı
مخيط	dikici
خانق	boğucı
ساعل	'öğsürüci
عاطس	ağsırıcı
ضاحك	gülüci
باكى	ağlaycı
عاض	'ısırıcı
ماص	emici
بائس	'öpüci
مصطلح	barışıcı
غضبان	'incinici
بالل	'ıslacı
غاسل	yuyıcı
عائم	yüzüci
غاطس	dalıcı
غارق	batıcı
ذابح	boğazlacı
قاتل	öldürüci
بانى	yapıcı
هادم	yıkıcı
محترز	şakınıcı
دافع	kaldurucı
ناخل	eleyci

مالى	dolduruci
ساب	azarlacı
شاتم	sögici
فاتح	açıcı
غالق	kapacı
صائد	avlaycı
مخاصم	çekişici
مخفى	gizleci
مخبئ	saklaycı
مخلص	kurtarıcı
لاف	şarıcı
صابر	katlanıcı
نافخ	'üfürüci
منتفخ	şişici
فارش	döşeyci
شام	koklaycı
ذائق	datıcı
لامس	degici
صاب	dökici
صادم	dokunıcı
ماسح	silici
مسخن	'ısıtıcı
مبرد	şavutıcı
مار	geçici
ساحب	çekici
جار	sürüci
ناشر	serici
واجد	bulıcı
مغنى	'ırlaycı
صائح	çagırıcı
واهب	bağışlacı
ناسج	dokuycı
فاتل	bükici

(1) Bu kelimenin Türkçe karşılığı verilmemiştir.

منتخب	'üründüci (1)
موصى	'ısmarlaycı
محب	sevici
شارط	yırtıcı
مغيظ	'incinici
مرتعش	ditreci
لابس	geyci
دافن	gömüci
وازن	dartıcı
كائل	'ölçüci (2)
لاحس	yalacı
مصدق	'inanıcı
مكذب	yalanlacı
عائد	dönici
صائر	'olıcı

متكى، مستند	dayanıcı
لاعب	'oynacı
مدل	şarkıtıcı
متدلل	nazlanıcı
طافى	söndürüci (3)
خادع	aldaycı
مورد	getürüci
محتقر	horlaycı
مزين	bezeyci
حاصد	biçici
جامع	devşirüci
مادح (4)	'ögici
ذام (4)	sögici

YEDİNCİ BAB

Olumsuz belgesi beyanındadır.

Türkçe olumsuzluk hali, ya kiplerde ya kiplerden başka yerlerde olur. Bu ikinci çeşit, üçüncü kol (=rükün) da gelecektir.

Birincisi mâzi muzari ve daha buna benzer kiplerde olumsuzluk belgesi ما ma-me kelimesidir; lâkin gerek mâzide ve gerek başka yerlerde الف atılır.

Mâzide olumsuzluk belgesi, mâzi belgesi olan esreli د den önce م m getirmektir:

ماعلم	bilmedi	ماقرأ	'okumadı (6)
مافهم	anlamadı	ماكتب	yazmadı gibi.
ماتعلم	'öğrenmedi (5)		

Sonuna kadar böylece hareket edersin.

(1) Bu kelime 'üründüleyci olacaktır. (2) Bu kelime اولجى şeklinde idi; biz düzelttik. (3) Bu kelimenin Arapçasına göre sonüci olması gerektir. (4) Bu Arapça kelimelerin Türkçe karşılıkları verilmemiştir, biz kattık. (5) Ö. N. 'öğrenmedi. (6) Ö. N. 'okımadı.

Muzari kipinde olumsuzluk belgesi, ال i atılmış olan ما ma-me dır; muzari belgesi olan sâkin ر r, ز z ye çevirilir ve bu م m, ز z den önce getirilir. Elde edilen kip, olumsuz muzari'in tekil üçüncü şahsıdır. Sözün kısası, muzari'in olumsuzluk belgesi مز maz-mez dir:

مابلم	bilmez	ماقرأ	'okumaz (2)
مافهم	anlamaz	مايكتب	yazmaz (3) gibi.
مايتعلم	'öğrenmez (1)		

Bütün mastarlardan başından sonuna kadar bu şekilde olumsuz muzari kipi yapılabilir.

Mastarda dahi olumsuzluk belgesi, mastar belgesi olan مك mek-mak dan önce bir م m dir.

عدم العلم	bilmemek	عدم التعلم	'öğrenmemek (4)
عدم الفهم	anlamamak	عدم القراءة	'okumamak (5) gibi.

Mastarların sonuna kadar bu, böyledir.

SEKİZİNCİ BAB

Çoğul belgesi beyanındadır.

Türkçede çoğul belgesi, fiillerin birinci ve ikinci şahıslarından başka yerlerde, fiillerde olsun isimlerde olsun ل ler-lar dır. Gerek çoğulda ve gerek ikil (= tesniye) de de böyledir.

UYAT

Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, çoğulluk ikillik ayırdımı yoktur; bunlar, sözün gelişinden anlaşılır.

* * *

a — Birinci şahsın çoğulunda çoğul belgesi dört hal üzere olur: Birincisi Geçmişzaman fiili, ikincisi Muzari, üçüncüsü İzafet, dördüncüsü Ayrışık zamir'dir. Bu babda iki önceki belgeler söylenecek; iki sonrakiler, Tanrım dilerse, üçüncü kol (= rükün) da İzafet ve Ayrışık zamirler söylenirken anlatılacaktır.

(1) Ö. N. 'öğrenmez. (2) Ö. N. 'okımaz. (3) Ö. N. yazmaz. (4) Ö. N. 'öğrenmemek. (5) Ö. N. 'okumamak.

b — Fiillerde ikinci şahısta çoğul belgesi, iki türlüdür; bunlar, كز nız-niz ve سز sız-siz dir. كز nız-niz, olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzamanın ikinci şahsında çoğul belgesidir. İzafet halinde de كز nız-niz çoğul belgesidir; bu, üçüncü kolda açıklanacaktır.

c — سز sız-siz, olumlu olsun olumsuz olsun Muzari'nin ikinci şahsında çoğul belgesidir. Ayrışık zamirlerde dahi hal böyledir. Tanrım dilerse, üçüncü kolda bu, söylenecektir.

* * *

Şimdi geçmişzamanın birinci şahsındaki çoğul belgesine dönüyoruz; bu, sâkin olan «sert ك» ya da ق dır.

Buradaki kural şöyledir: Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzamanın üçüncü şahsı sonuna, مك mek'li mastarlarda «sâkin ك k», مق mak'lı mastarlarda «ق k» getirilir.

Olumlu'lara örnek:

علمنا	bildük	امرنا	puyurduk
فهمنا	anladuk (1)	جئنا	geldük
تعلمنا	'öğrendük	رحنا	getdük
قرأنا	'okuduk (2)	اكلنا	yedük
كتبنا	yazduk	شربنا	'içdük gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Olumsuz'lara örnek:

ماعلمنا	bilmedük	ماقرأنا	okumaduk (4)
مافهمنا	anlamaduk (3)	ماكتبنا	yazmaduk (5)
ماتعلمنا	'öğrenmedük		gibi.

Mastarların sonuna kadar bu şekilde hareket edersin.

Muzari kipinde birinci şahıs çoğul belgesi, olumlu'larda muzari belgesi olan ر r den sonra «sâkin ز z» getirmektir. Olumsuz'larda ise, muzari kipi olumsuzluk belgesi olan مز mez-maz'ın sonuna «sâkin ز z» getirmektir.

(1) Bu kelime öbür nüshadaki gibi anladuk şeklinde düzeltilmelidir. (2) Ö. N. 'okıduk. (3) Bu kelime dahi öbür nüshadaki gibi anlamaduk şeklinde düzeltilmelidir. (4) Bu kelimenin doğrusu 'okımaduk olacaktır. Öbür nüshada 'okumaduk şeklindedir. (5) Bu kelimenin doğrusu, öbür nüshadaki gibi yazmaduk olacaktır.

Kimi zaman olumlu muzari kipinde birinci şahıs çoğul belgesi, لوم lum-lüm'dur; bu belge, muzari belgesi olan ر r. z yerine geçer.

İlk şekle örnekler:

نعلم bịlirüz — نقرأ 'ọḳuruz (2)
نفهم an̄lạruz — نكتب yạzarụz (3)
نتعلم 'öğrẹnịrüz (1) gibi.

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

İkinci şekle örnekler:

نعلم bịlelüm — نقرأ 'oḳuyạlum
نفهم an̄lạyạlum — نكتب yạzạlum gibi.
نتعلم 'öğrẹnẹlüm

Mastarların sonuna kadar bu hal üzere hareket edersin.

Olumsuz muzari'e örnekler:

ما نعلم bịlmẹzịz — ما نتعلم 'öğrẹnmẹzüz
ما نفهم an̄lạmạzụz — ما نقرأ 'ọḳụmạzụz (4) gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Bu babda geçmişzaman ve muzari kiplerinin birinci şahıslarına ait olan belgeler beyanı sona ermiştir.

* * *

Olumlu olsun olumsuz olsun geçmişzaman kipinde ikinci şahıs çoğul belgesi, كز n̄ız-n̄iz dir ki geçmişzaman belgesi olan د d den sonra getirilir. Biz burada olumlu ve olumsuz örneklerini bir arada getiriyoruz (5).

علمتم bịldin̄ịz — قرأتم 'oḳıdın̄ız
فهمتم an̄lạdın̄ız — كتبتم yazdın̄ız gibi.
تعلمتم 'öğrẹndin̄ịz

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

---

(1) Ö. N. 'öğrẹnịrüz. (2) Ö. N. 'okurụz. (3) Ö. N. yazarụz. (4) Ö. N. 'oḳımạzụz. (5) Mısır nüshasında örneklerin olumlu şekilleri unutulmuş, olumsuz şekiller iki defa yazılmıştır. Biz olumlularını öbür nüshaya göre düzelttik.

Olumsuz'lara örnekler:

ما علمتم bịlmẹdịn̄ịz (1) — ما قرأتم 'oḳumạdın̄ız (4)
ما فهمتم an̄lạmạdın̄ız (2) — ما كتبتم yazmạdın̄ız (5)
ما تعلمتم 'öğrẹnmẹdün̄iz (3) gibi.

* * *

Olumlu olsun olumsuz olsun Muzari kipinin ikinci şahsında çoğul belgesi, سز sız-siz dir. Bu, olumlularda muzari belgesi olan ر r den sonra gelir; olumsuzlarda مز maz-mez den sonra getirilir.

Olumlulara örnek:

تعلمون bịlirsịz — تقرؤون 'oḳụrsız (6)
تفهمون an̄lạrsız — تكتبون yạzạrsịz gibi.
تتعلمون 'öğrẹnịrsịz

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

Olumsuzlara örnek:

ما تعلمون bịlmẹzsịz — ما تقرؤون 'ọḳumạzsız (7)
ما تفهمون an̄lạmạzsız — ما تكتبون yazmạzsịz (8)
ما تتعلمون 'öğrẹnmẹzsịz gibi.

Mastarların sonuna kadar bu yolda hareket edersin.

* * *

İmdi ل ler-lar lafzı, yukarıda anlattığımız üzere birinci ve ikinci şahısların çoğulundan başka yerlerde çoğul belgesidir. Bunun çoğul belgesi olması, kelimenin sonuna gelmesi iledir. Kelime, geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, ism-i fa'il olsun başkası olsun —birinci ve ikinci şahıs kiplerinden başka yerlerde— olduğu halde kalır. Bunun içindir ki emir ve nehiy kipleri üzerine bu belge gelmez.

İşte sana olumlu ve olumsuz olarak geçmişzaman ve muzari ve ism-i fa'il örneklerini veriyorum.

Olumlu gecmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; bu belge, geçmişzaman belgesi bulunan «esreli د d» dan sonra gelir:

---

(1) Ö. N. bịlmẹdin̄ịz. (2) Ö. N. an̄lạmạdın̄ız. (3) Ö. N. 'öğrẹnmẹdin̄ịz. (4) Ö. N. 'oḳımạdın̄ız. (5) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (6) Ö. N. 'okursịz. (7) Ö. N. 'oḳumạzsız. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

علموا bịldịlẹr — قرأوا 'oḳudılạr (2)
فهموا añlạdılạr — كتبوا yạzdılạr (3)
تعلموا 'öğrẹndịlẹr (1)

Olumsuz geçmişzamanın üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi burada da geçmişzaman belgesi bulunan د d dan sonra gelir; olumsuzluk belgesi bulunan ما ma-me yerinde durur:

ما علموا bịlmẹdịlẹr — ما كتبوا yạzmạdılạr (5)
ما فهموا añlạmạdılạr — ما قرأوا 'oḳumạdılạr (6)
ما تعلموا 'öğrẹnmẹdịlẹr(4) gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; çoğul belgesi, burada dahi muzari belgesi bulunan «sâkin ر r» den sonra gelir:

يعلمون bịlịrlẹr — يكتبون yạzạrlạr (8)
يفهمون añlạrlạr — يتعلمون 'öğrẹnịrlẹr (9)
يقرؤن 'oḳurlạr (7) gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Olumsuz muzari'in üçüncü şahsına örnek aşağıdadır; burada da çoğul belgesi, olumsuz muzari belgesi bulunan مز mez-maz dan sonra gelir:

مايعلمون bịlmẹzlẹr — مايقرؤن 'oḳumạzlạr (11)
مايفهمون añlạmạzlạr — مايكتبون yazmạzlạr (12)
مايتعلمون 'öğrẹnmẹzlẹr (10)

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

İsm-i fa'il'in çoğuluna örnek aşağıdadır. Çoğul belgesi olan ل ler-lar, yukarıda anlatmış olduğumuz üzere, ism-i fa'il belgesi bulunan جى cı-ci den sonra gelir:

---

(1) Ö. N. 'öğrẹndịlẹr. (2) Ö. N. 'oḳıdılạr. (3) Ö. N. yazdılạr. (4) Ö. N. öğrẹnmẹdịlẹr. (5) Ö. N. yazmạdılạr. (6) Ö. N. 'oḳımạdılạr. (7) Ö. N. 'oḳurlạr. (8) Ö. N. yazarlạr. (9) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (10) Ö. N. 'öğrẹnmẹzlẹr. (11) Ö. N. 'oḳımạzlạr. (12) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

عالمون bịlịcịlẹr (1) — قاريؤن 'oḳuycılạr (4)
فاهمون añlạcılạr (2) — كاتبون yạzıcılạr (5)
متعلمون 'öğrẹncịlẹr (3) gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Çoğul belgesi beyanı bitti.

* * *

Burada birinci, ikinci ve üçüncü şahısların tekilleri belgelerini bildireceğim. Bil ki Allah seni doğru yola ilete!

Birinci şahsın tekil belgesi, kelime geçmişzaman olsun muzari olsun, olumlu olsun olumsuz olsun, izafet ismi ister tekil ister çoğul olsun, sonuna getirilen bir «sâkin م m» dir.

Olumlu geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, geçmişzamanın sonuna eklenir:

علمت bịldụm — قرأت 'oḳụdụm (7)
فهمت añlạdụm — كتبت yazdụm (8)
تعلمت 'öğrẹndụm (6) gibi.

Mast ة ların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumsuz geçmişzamanın birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, olumsuzluk belgesi yerinde kalmak üzere, geçmişzaman belgesi sonuna getirilir:

ماعلمت bịlmẹdụm — ماقرأت 'oḳumạdụm (10)
مافهمت añlạmạdụm — ما كتبت yazmạdım (11)
ماتعلمت 'öğrẹnmẹdụm (9) gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumlu muzari'in birinci şahsına örnek aşağıdadır. م m, muzari belgesinden sonra gelir.

---

(1) Ö. N. bịlicịlẹr. (2) Ö. N. añlaycılạr (3) Ö. N. 'öğrẹnicịlẹr. (4) Ö. N. 'oḳıcılạr. (5) Ö. N. yazıcılạr. (6) Ö. N. 'öğrẹndụm. (7) Ö. N. 'oḳıdụm. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (9) Ö. N. 'öğrẹnmẹdụm. (10) Ö. N. 'oḳımạdụm. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

اعلم	bịlirụ̈m	اقرأ	'okụrụm (2)
افهم	anlarụm	اكتب	yazarụm (3)
اتعلم	'öğrenịrụ̈m (1)		

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Olumsuz muzari'in birinci şahsına örnek aşağıdadır. Birinci şahıs belgesi olan م m, olumsuzluk belgesi bulunan م maz-mez'dan sonra gelir:

مااعلم	bịlmęzịm	مااقرأ	ọkụmazịm (5)
مااتعلم	'öğrenmęzịm (4)	مااكتب	yazmazịm (6)
ماافهم	anlạmazịm		

Mastarların sonuna kadar böylece hareket edersin.

Muzari olumsuzluk belgesi bulunan م maz-mez'dan ز z atılarak yerine bir م m getirmekle de bu kip elde edilebilir:

لااعلم	bịlmęm (7)	لااقرأ	'ọkumam (10)
لاافهم	anlạmam (8)	لااكتب	yazmạm (11)
لااتعلم	'öğrenmęm (9)		

Mastarların sonuna kadar böyle hareket edersin.

***

İkinci şahsın tekil belgesi, iki türlüdür. Birincisi, olumlu olsun olumsuz olsun, veya izafet halindeki isimlerde olsun «n ك» dir. İkinci̇si Muzari'in olumlu ve olumsuz halinde س sin dır. Yine böylece س lafzı, ayrışık zamirde de bulunur (12).

Bunu böyle bildikten sonra olumlu geçmişzaman üzerine «n ك» getirerek ikinci şahıs tekilini meydana getirirsin:

علمت	bịldụ̈n	تعلمت	'öğrendụ̈n
فهمت	anlạdụn	قرأت	'okụdụn gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

(1) Ö.N. 'öğrenịrụ̈m. (2) Ö.N. 'okurụm. (3) Ö. N. yazarụm. (4) Ö.N. öğrenmęzịm. (5) Ö. N. okumazịm. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (7) Ö. N. bịlmęm. (8) Ö. N. anlạmam. (9) Ö.N. 'öğrenmęm. (10) Ö.N. 'okumạm. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (12) Ayrışık zamir olan kelime, س sin değil س sen dır; dikkat!

Olumsuz geçmişzamanın ikinci şahıs tekilinde dahi geçmişzamanın sonuna «ك n» getirilir. Olumsuzluk belgesi yerinde kalır:

ماعلمت	bịlmędụ̈n	ماقرأت	'okụmạdụn (2)
مافهمت	anlạmadụn	ماكتبت	yazmạdụn (3)
ماتعلمت	'öğrenmędụ̈n (1)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

İzafet halindeki isimlerde, muzaf olan ismim sonuna ك n getirirsin:

راسك	başụn	رؤسك	başlarụn gibi.

Olumlu muzari'in ikinci şahsı tekilinde, muzari belgesinden sonra س sin getirirsin:

تعلم	bịlịrsịn	تقرأ	'okụrsịn
تفهم	anlạrsın	تكتب	yazarsın (5)
تتعلم	'öğrenịrsịn (4)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

Olumsuz muzari'in ikinci şahsı tekilinde, olumsuzluk belgesi bulunan م maz-mez'den sonra, س sin lafzını getirirsin:

ماتعلم	bịlmęzsịn	ماتقرأ	'okụmazsịn (7)
ماتفهم	anlạmazsın	ماتكتب	yazmạzsın (8)
ماتتعلم	'öğrenmęzsịn (6)		gibi.

Mastarların sonuna kadar böylece yaparsın.

***

Birinci, ikinci ve üçüncü şahısların belgeleri beyanı sona ermiştir. Geçmişzamanın ve Muzari'in üçüncü şahıslarını beyan babında örnekleri geçti.

Sana buraya kadar olan şeyler açıklanmıştır. Sekizinci Bab bitti; bununla Birinci Kol (Birinci Rükün) tamamlanmış oldu. Birinci Kol, mastar ve mastardan çıkan kipler ve şekiller idi; bunu Arap kuralı üzerine beyan ettim. Doğrusunu Allah daha iyi bilir. En son döney ve barınak O'dır.

---

(1) Ö. N. 'öğrenmędụ̈n. (2) Ö. N. 'okımadụn. (3) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (4) Ö. N. 'öğrenịrsịn. (5) Ö. N. yazarsın. (6) Ö. N. 'öğrenmęzsịn. (7) Ö. N. 'okumazsın. (8) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

İKİNCİ KOL (=RÜKÜN)

— İsimler beyanındadır —

Bu birtakım parça ve kırıntıları kucaklamaktadır. Ben, bu kırıntıları ayrıca tertiplemedim; bir takımlarını gelişi güzel, bir takımlarını sırasında yazdım.

İNSAN ORGANLARINI BİLDİREN PARÇA

Sırasıyle yazılmıştır

		العضد	ḳol
الرأس	baş	المعصم	bazu
الدماغ	bẹyni	المرفق	dịrsẹk (10)
الجبهة	alịn	اليد	el
القفا	eñse	الاصبع	pạrmạḳ
الاذن	ḳulaḳ	راحة الكف	el ayası (11)
الحاجب	ḳaş	الظفر	ṭırnạḳ
العين	göz	الابط	ḳoltụḳ
الهدب	gịrbụk (1)	الصدر	gögụs
الجفن	ḳạpạḳ	البطن	ḳạrın (12)
الخال	beñ	الظهر	arḳạ
الانف	bụrụn (2)	الثدى	mẹme
الخد	yạñạḳ (3)	السرة	gọbẹk (13)
الفم	ağız	الجنب	yan
الشفة	dudạḳ	الذكر	sịk
السن	dịş (4)	الدبر	göt
اللسان	dịl	الفخذ	bụṭ
الرقبة	pọyun (5)	الركبة	dịz (14)
اللحية	sạḳạl (6)	الساق	baldır
الشارب	pụyụḳ (7)	الرجل	ayaḳ
الشعر	ḳıl	القدم	ṭạbạn (15)
الوجه	yüz	الكعب	ṭobụḳ
العنق	pọyun (8)		
الكتف	'ọmuz		

(1) Ö. N. gịrpịk. (2) Ö. N. burụn (3) Ö. N. yạñạk. (4) Ö. N. diş. (5) Ö. N. bọyun. (6) Ö. N. şạḳạl. (7) Ö. N. bụyụk. (8) Ö. N. gẹrdạn. (9) Ö. N. 'omuz. (10) Ö. N. dirsẹk. (11) Ö. N. avục. (12) Ö. N. ḳarın. (13) Ö. N. göbẹk. (14) Ö. N. diz. (15) Ö. N. ṭạban. (16) Ö. N. 'ökce.

— Bunlarla ilgili bir parça daha —

المصران	bağırṣaḳ (1)	الدم	ḳan
الكرش	şeḳịnbe (2)	اللحم	et
المرارة	'öd	القيح	'irịn (6)
الطحال	dạlaḳ (3)	البزاق	tụkrụk (7)
القلب	yürẹk	المخاط	sụmük (8)
الفؤاد	çịgẹr (4)	الغائط	boḳ (9)
العرق	tẹr (5)	البول	sidịk (9)
العظم	kẹmịk	الشحم	'ịç yağı (10)
الجلد	dẹri		

YÖNLER ve GİYİMLER BEYANINDAKİ PARÇA

الشاش	dụlbẹnd (11)	التكة	'uşḳụr (17)
العمامة	ṣarıḳ (11)	الحزام	ḳuşaḳ (18)
العرقية	arạḳçın (12)	الخف	içdịk (19)
القميص	gömlẹk (13)	السرموجة	başmạḳ (20)
الكم	yẹñ	القبقاب	naʿlịn (21)
الذيل	etẹk	المركوب	babuc (22)
اللباس	dọn (14)	الصرمة	pabuc (23)
السراويل (15)	ṭụman (16)		

(1) Ö. N. bağırsạḳ. (2) Ö. N. 'işkẹnbe. (3) Ö. N. ṭalaḳ. (4) Ö. N. cịgẹr. (5) Ö. N. ṭamạr. (6) Ö. N. 'irịñ. (7) Ö. N. tükrụk. (8) Ö. N. sụmụk. (9) Bu iki kelime ve Arapca karşılıkları öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. 'iç yağı. (11) Öbür nüshada bu iki kelime yerleri değişik olarak verilmiştir; الشاش karşılığında ṣarıḳ, العمامة karşılığında dülbẹnd denilmiştir. (12) Ö. N. ʿarạḳçın. (13) Ö. N. göñlẹk. (14) Ö. N. ṭon. (15) Ö. N. السراويل. (16) Ö. N. ṭon. (17) Ö. N. 'uçḳur. (18) Ö. N. ḳuşaḳ. (19) Ö. N. edịk. (20) Ö. N. paşmạḳ. (21) Ö. N. naʿlin. (22) Ö. N. pabuc. (23) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur.

YÖNLER

اليمين	şağ	الخلف	arż (1)
اليسار	şol	الفوق	yọḳarı (2)
الامام	’ön	التحت	aşağa (3)

İNSAN VASIFLARI BEYAYINDA PARÇA

الانسان	kişi	الاخ	ḳardaş
الرجل	adam	الاخت	kız ḳardaş
الذكر	erkek	الصبي	’oğlan
الانثى	dişi (4)	الاسم	ād (6)
الزوج	er (5)	الوالد	baba
المرأة	‘avrat	الوالدة	ana
الابن	’oğul	الربيب	’ügey ’oğul (7)
البنت	kız	الربيبه	’ügey kız (8)

HAYVANLARA AİT PARÇALAR

الفرس	at	العجل	buzak (11)
الحصان	aykır (9)	الثور	’öküz (12)
الحجرة	kısrak (10)	العنز	keçi
المهرة	tay	الجدى	’oğlak
البغل	katır	التيس	teki (13)
الجمل	deve	الضأن	koyun
الحمار	eşek	الكبش	köç (14)
البقر	sığır	الرميس	kuzı
الجاموس	su sığırı	القرن	buynuz (15)

---

(1) Ö. N. ard. (2) Ö. N. ’üst. (3) Ö. N. ālt. (4) Ö. N. dişi. (5) Ö. N. ‘avrat eri. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. ’ügey ’oğul. (8) Ö. N. ’ügey kız. (9) Ö. N. aykır. (10) Ö. N. kısrak. (11) Ö. N. buzağı. (12) Ö. N. ’öküz. (13) Ö. N. teke. (14) Ö. N. koc. (15) Ö. N. buynuz.

الزبل	fışkı (1)	الصوف	yün (3)
الذنب	kuruk (2)	سنام الجمل	’örküc (4)

YABAN HAYVANLARI ÜZERİNE PARÇA

الاسد	arslan (5)	القرد	maymun
الضبع	şırtlan (6)	النسناس	şadı
الذئب	kurt (7)	الكلب	köbek (10)
الخنزير	tonuz (8)	القط	kedi
الدب	āyu	الثعلب	dilki (11)
جمع الوحوش	canavar (9)	الارنب	tavşan

BÖCEKLERİN BEYANI ÜZERİNE PARÇA

الثعبان	yılan (12)	البق	tahta biti
العقرب	‘akreb	البرغوث	pire (15)
الفار	sıçan	الجراد	çekirge
العرسه	gelincik (13)	الدود	kurd
العنكبوت	’örümcek (14)	الزنبور	arı (16)
الذباب	sinek	النحل	’ürüm (17)
القمل	bit	القنفذ	kirpi (18)

KUŞLAR BEYANINDA PARÇA

الطير	kuş	السمان	buldurçın
الحمام (19)	göverçin (20)	الدجاج	tavuk (21)

---

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. kuyruk. (3) Ö. N. yün. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur; buradaki Arapça kelime سنام الجمل olacaktır. (5) Ö. N. arslan. (6) Ö. N. şırtlan. (7) Ö. N. kurd. (8) Ö. N. tonuz. (9) Ö. N. Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Ö. N. köpek. (11) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshaha yoktur. (12) Ö. N. yılan. (13) Bu kelime öbür nüshadaki gibi gelincik şeklinde düzeltilmelidir. (14) Ö. N. ’örümcek. (15) Ö. N. pire. (16) Ö. N. ārı. (17) Ö. N. bal ārısı. (18) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (19) Bu kelime öbür nüshadaki gibi düzeltilmiştir. (20) Ö. N. كوكرجين gögerçin. (21) Ö. N. تاوق tavuk.

الديك	ḫoroş (1)	الحداة	çaylaḳ
الفروج	biliç (2)	الغراب	ḳarḳa (6)
الاوز	ḳaz	النوحى	ḳuzġun (7)
البط	ördek	العصفور	şerçe (8)
البخ	ankıt	الخفاش	yarasa (9)
البيض	yumurta (3)	النعام	deve ḳuşı (10)
الجناح	ḳanat (4)	الكركى	turna
الصقر	doğan	الفرخ	yavrı (11)
الشاهين	laçın (5)		

DENİZ ve DENİZ HAYVANLARI ve ONLARLA İLGİLİ OLAN ŞEYLER BEYANINDAKİ PARÇA

البحر	deñiz	المركب	gemi
النهر	'ırmaḳ	الغراب	ḳadırġa
السمك	balıḳ	المقداف	güreyik (18)
الضفدع	ḳurbağa (12)	القلع	yelken
الزحلف	ḳablı bağa (13)	الحبل	'ip
العلق	sülük (14)	الصارى	direk
الماء	su	الدفة	dümen (19)
البحر المالح	tuzlı deñiz (15)	رغوة الموج	göbük (20)
البحر الحلو	tatlı deñiz (16)	المرسه	eñser (21)
البطارخ	balıḳ yumurdası (17)		

---

(1) Ö. N. ḫoroş. (2) Ö. N. piliç. (3) Ö. N. yumurta. (4) Ö. N. ḳanat. (5) Ö. N. şahin. (6) Ö. N. ḳarġa. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. serçe. (9) Ö. N. yarasa. (10) Ö. N. deve ḳuşı. (11) Ö. N. yavrı. (12) Ö. N. ḳurbağa. (13) Ö. N. ḳablu bağa. (14) Ö. N. sülük. (15) Ö. N. acı deñiz. (16) Ö. N. tatlu deñiz. (17) Ö. N. balıḳ yumurtası. (18) Ö. N. gürek. (19) Ö. N. dümen. (20) Öbür nüshada Arapça الرغوة kelimesine göpük ve الموج kelimesine talas denilmiştir. (21) Ö. N. demir.

YERDE ve GÖKTE ve BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA (1)

الله	Tañrı	اليوم	gün
الرسول	Peyġamber	الساعة	sa'at
الملائكة	ferişte	النهار	gündüz
السماء	gök	الليل	gice
الشمس	güneş	نصف الليل	dün yarısı
القمر	ay	الظلام	ḳaranu
النجم	yıldız	النور	aydın
البرق	şimşek	الهواء	yel
الصاعقة	yıldırım	الريح	ruzgār
المطر	yağmur	العيد	bayram
الثلج	ḳar	غدا	yarın
الندى	çi(h) (2)	امس	dün
السحاب	bulut	اليوم	bugün
الرعد	gök gürlemek	الصلاة	namaz
البرد	savuḳ	صلاة الصبح	sabah namazı
الحر	'ısıcaḳ	صلاة الضحى	ḳuşluḳ namazı
السخن	'ısı	صلاة الظهر	'öyle namazı
الصيف	yaz	صلاة العصر	'ikindi namazı
الشتاء	ḳış	صلاة المغرب	ahşam namazı
الشهر	ay	صلاة العشاء	yatsu namazı
السنة	yıl		

YERDE, GÖKTE ve ELDEN GELDİĞİ KADAR BU İKİSİNDE BULUNANLAR HAKKINDA PARÇA

الارض	yer	الغبار	toz
التراب	tobraḳ	المكان	yurt (4)
الطين	balçıḳ (3)	الحجر	daş (5)

---

(1) Buradan başlıyarak bundan sonra gelen kısma kadar olan kelimeler Mısır nüshasında yoktur. (2) Bu kelimeyi çi okumak doğrudur. (3) Ö. N. çamur. (4) Ö. N. yurd. (5) Ö. N. taş.

الرمل	ḳum	القريه	köy
الوحل	baṭaḳ (1)	البئر	ḳuyuy (3)
الجبل	daǧ (2)		

MADENLERİ BİLDİRME (4)

الذهب	altun	القزدير	ḳalay
الفضة	gümüş (5)	الزيبق	çuva (7)
النحاس	baḳır	المسمار	eñser (8)
الرصاص	ḳurşun (6)	السوار	bilezik (9)
الحديد	demir		

BİRBİRİNE KARŞIT ve AYRIŞIK KELİMELER BEYANINDA PARÇA

الكبير	büyük	الناعم	yumuşaḳ (14)
الصغير	küçük	الناشف	ḳurı
الطويل	'uzun (10)	الطرى	yaş
القصير	ḳısa	البعيد	yıraḳ (15)
العريض	enni (11)	القريب	yaḳın
الوسط	'orta	الداخل	'içeri (16)
العالى	'üksek (12)	الخارج	dışarı (17)
الواطى	alçaḳ	الغالى	bahalı
الخفيف	yeyni	الرخيص	'ucuz (18)
الثقيل	aǧır	المليح	gözel (19)
السمين	semiz	القبيح	yaramaz (20)
النحيف	arıḳ	الجيعان	aç (21)
الخشن	yoǧun (13)	الشبعان	ṭoḳ (22)

(1) Ö.N. baṭaḳ. (2) Ö. N. ṭaǧ. (3) Ö. N. ḳuyı. (4) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (5) Ö. N. gümüş. (6) Ö. N. ḳurşun. (7) Ö. N. jive. (8) Ö. N. eñseri. (9) Ö. N. bilezik. (10) Ö. N. 'uzun. (11) Ö. N. enli. (12) Ö. N. yüksek. (13) Ö. N. 'iri. (14) Ö. N. 'ufaḳ. (15) Ö. N. 'ıraḳ. (16) Ö. N. 'ic. (17) Ö. N. ṭış. (18) Ö. N. 'ucuz. (19) Ö. N. gözel. (20) Ö. N. çirkin. (21) Ö. N. ac. (22) Ö. N. toḳ.

غليظ	ḳalın (1)	جديد	yengi (8)
رقيق	'ince (2)	ضيق	dar (9)
يابس	bik (3)	واسع	bol
رطب	taze	نجس	murdar
قبل	'önürdi (4)	طاهر	bakdur (10)
بعد	soñra	زائد	artuḳ
صعب	güç (5)	ناقص	eksik
هين	ḳolay (6)	خير	eylik
قليل	az	شر	kemlik (11)
كثير	çoḳ	غريب	yad
طيب	saǧ	قريب	ḫısım
مريض	ḫasta	اعوج	eǧri
نظيف	temiz	مستقيم	doǧrı (12)
وسخ	kir (7)	فارغ	boş
عدو	düşmen	ملآن	dolı (13)
محب	dost	خسران	ziyan
عتيق	eski	فايده	ası

RENKLER HAKKINDA PARÇA (14)

ابيض	aḳ	اصفر	sarı
اسمر	ḳara (15)	وردى	gülgüni (16)
احمر	ḳızıl	ازرق	gök (17)
اخضر	yeşil	كحلى	sürmayı (18)

(1) Ö. N. kalın. (2) Ö. N. 'ince. (3) Ö. N. pek; doǧrusu da budur. (4) Ö. N. evvel. (5) Ö. N. güc. (6) Ö. N. ḳolay. (7) Ö. N. kirli. (8) Ö. N. yeñi. (9) Ö. N. ṭar. (10) Ö. N. pak. (11) Bu kelimeyi öbür nüshaya göre düzelttik. (12) Ö. N. ṭoǧrı. (13) Ö. N. ṭolı. (14) Öbür nüshada bu başlık «Renkler ve cinsler beyanı hakkında parça» şeklindedir. (15) Ö. N. قرا ḳara. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Ö. N. ماوى mavi. (18) Ö. N. سورمايى sürmayî.

KINAMALIKLAR BEYANI HAKKINDA PARÇA (1)

الاعمى	kör	اعرج	aġsak (4)
الاطروش	şaġır	مكسح	kötürüm (5)
الاخرس (2)	dilsiz	احدب	bükri (6)
الالثغ	beltek (3)	اقرع	kel

EV VASIFLARININ BEYANI HAKKINDA PARÇA (7)

المدينة	şehir	الطاقة	pencere
القرية	köy	بيت الماء	āb-ḫāne
الحارة	maḥalle	السقف	tavan
البيت	ev	السطح	dam (13)
الباب	kapu	القفل	kilit (14)
العتبة	eşik	المفتاح	anaḫtar (15)
الجدار	temel	الرواق	çardak (16)
الحايط	duvar (8)	السجن	zından
الحوش	ʿavlı (9)	السلسلة	zencir
الاصطبل	aḫır (10)	الطريق	yol
السلم	merdivan (11)	اللوح	taḫta
القصر	köşk (12)	الخزانة	dolab
الشباك	sencere (12)	الخشب	aġac

EV TAKIMLARI BEYANI HAKKINDA PARÇA

طراحة	döşek (17)	مخدة	yastık (19)
لحاف	yorġan (18)	مرتبة	minder

(1) Öbür nüshada bu başlık yoktur. (2) Ö.N. الدغ. (3) Ö. N. peltek. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö.N. kötürüm. (6) Ö. N. bükri. (7) Öbür nüshada bu başlık «Şehir vasıflarının ve başkalarının beyanı hakkında parça» şeklindedir. (8) Ö. N. dıvar. (9) Ö. N. ḥavlı. (10) Ö.N. aḫur. (11) Ö. N. nerdüban. (12) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (13) Ö. N. tam. (14) Ö. N. kilid. (15) Ö.N. anaḫtar. (16) Ö. N. çardak. (17) Ö. N. döşek. (18) Ö. N. yorġan. (19) Ö. N. yasdık.

ملاية	şarşaf (1)	بساط	halı
لباد	kişe (2)	دلق	kilim

SAVAŞ AYGITLARI BEYANI

السيف	kılıc	السكين / الخوصة	bıçak (3)
القراب	kın	الخنجر	ḫancer (4)
الدرقة	kalkan	الموسى	ʾusṭura (5)
القوس	yay	المسن	bilek (6)
الوتر	kiriş		
النشاب	ʾok		

AT ve AT TAKIMLARI BEYANI

السرج	eyer	الشريحة	kolan
الركاب	ʾüzengi (7)	الشكال	köstek (11)
اللجام	ʾuyan (8)	الشبحة	payvend (11)
السكة	gem	العرقية	ʿabaye (?) (11)
السرع	dizgin (10)		

EV TAKIMLARINDAN (12)

الوعاء	kab	الطاجن	tava (15)
الرحا / الطاحون	degirmen	الكانون	ʾoçak (16)
		الدخان	dütün (17)
الغربال	karbul (13)	الرماد	kül
المنخل	elek	الزناد	çakmak
القدر	çömlek (14)	الحراقة	yakmak (18)

(1) Ö. N. çarşaf. (2) Ö. N. kiçe. (3) Ö. N. bıçak. (4) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (5) Ö. N. ʾusṭura. (6) Ö. N. bilegi. (7) Ö. N. ʾüzengi. (8) Ö. N. gem. (9) Bu kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (10) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (11) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (12) Öbür nüshada bu başlık "ve ev takımlarından bir parça" şeklindedir. (13) Ö. N. kalbur. (14) Ö. N. çölmek. (15) Ö. N. tava. (16) Ö. N. ʾocak. (17) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (18) Ö. N. kav.

السكرجة	çanạk	الكحل	sürme (3)
الفانوس	fẹnẹr	الدقيق	'un
القرازة	şişe	الخبز	ekmẹk (4)
الطشت	lẹgẹn	العسل	bal
الخيمة	çadır	الشمع	mum
المجران	şạpạn (1)	المغرفة	kẹpçe (5)
الزير	küb	الكوز	küb bạrdağı (5)
القلة	bạrdạḳ	الورق	kağıd
الدست	ḳazạn (2)	القلم	ḳalẹm (6)
الجرة	dẹsti	المكتوب	mẹktụb (6)
الابريق	'ibriḳ		

(1) Ö. N. sạbạn. (2) Ö. N. tẹncẹre. (3) Ö. N. sürme. (4) Ö. N. etmek. (5) Bu kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. 'inar. (8) Ö. N. armut. (9) Ö. N. şeftẹlü. (10) Ö. N. yüzüm. (11) Ö. N. ḫurma. (12) Ö. N. zẹrdẹlü. (13) Ö. N. koruḳ. (14) Ö. N. sạlkım. (15) Ö. N. badạm. (16) Ö. N. ḳamış. (17) Ö. N, bağçe. (18) Ö. N. dikẹn. (19) Ö. N. 'odụn. (20) Ö. N. ağạc ḳavụnı.

YEMİŞLER ve BİTKİLER BEYANINDADIR

الفاكهة	yẹmiş	اللوز	badam (15)
التفاح	elme	البندق	fụndụḳ
الرمان	nar (7)	القصب	ḳạmış (16)
الكمثرى	armuṭ (8)	الجنينة	baḫşe (17)
الخوخ	sẹfteli (9)	الشوك	dịkẹn (18)
العنب	'üzüm (10)	النوى	çekirdẹk
البلح	ḫurmạ (11)	البذر	t: ḫụm
المشمش	zẹrdẹli (12)	الحطب	'ọdun (19)
الحصرم	mạyası (13)	الترنج	ağạc ḳạvụnı (20)
العنقود	sạlkım (14)	النارنج	turụnc
الكرمة	aşmạ	السفرجل	ayvạ
التين	'incir	القرع	ḳạbaḳ
الجوز	ḳoz	اللفت	şalgạm

الخبيز	ebe gümẹci (1)	البطيخ الاخضر	ḳạrbuz (6)
الجزر	hạvục (2)	البطيخ الاصفر	şarı ḳạvụnı (6)
الفجل	tụrụb (3)	الرجلة	sẹmiz ot
الثوم	şạrımşạḳ (4)	الباذنجان	badırcan (7)
الخس	marul	السلق	bazu (8)
الكرنب	laḫanạ (5)	الورد	gül

TANELER BEYANINDA

القمح	bụğday	الدخن (13)	darı-sız (14)
الشعير	arpạ	الحمص	nọḫud
الارز	bịrịnc (9)	الشمر	razyane
الفول	bạklạ	الصعتر	pẹyan (15)
العدس	mẹrçẹmẹk (10)	الشونيز	çörẹk 'otı (16)
الذرا (11)	darı (12)	السمسم	şuşam (16)

SÜTLER BEYANI (17)

الحليب	süd	الزبد	tẹrẹ yağı (20)
اللبن الرائب	yọğụrt (18)	الشيرج	şırlạğan yağı(21)
الجبن	pẹynịr	الزيت الحار	bẹzịr yağı (21)
السمن	şa yağ (19)	الزيت الطيب	zẹytun yağı (21)

(1) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (2) Ö. N. havục. (3) Ö. N. turụb. (4) Ö. N. şarımsạḳ. (5) Ö. N. lạhanạ. (6) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. bạṭlıcan. (8) Ö. N. pazı. (9) Ö. N. pịrịnc. (10) Ö. N. mẹrcẹmẹk. (11) Bu Arapça kelime الذرة olmalıdır. (12) Ö. N. ṭarı. (13) Bu Arapça kelime ve Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (14) Bu kelime yanlış olmalıdır; doğrusu darı olacaktır. (15) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (16) Bu iki kelime ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur. (17) Öbür nüshada bu başlı "Sütler ve başkaları hakkında Parça„ şeklindedir. (18) Ö. N. yoğụrt. (19) Ö. N. yağ. (20) Ö. N. tere yağı. (21) Bu üç kelime ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur.

الشيخ	hoca (1)	الخياط	derzi (9)
الشاب	genc (2)	الابرة	'ikne (10)
التلميذ	şayird (3)	الخيط	'iblik (11)
الصائغ	kuyumcı(4)	المكواة	'üti
المعلم	usta (5)	الحرير	'ibrişim (12)
الميزان	terazi	النجار	dülger (13)
السندان	'örs	القدوم	keser
المطرقة	çekiç (6)	المبرد	dörbi (14)
الماسك	maşa (7)	المنشار	bıçku (15)
الفحم	kömür (8)	المثقاب	burğı (16)

Buraya kadar "Parçalar Kolu„ tamam oldu. Bu kol, isimler beyanında idi.

ÜÇÜNCÜ KOL(17) (=RÜKÜN)

— Ayrışık zamirler, işaret isimleri, edatlar ve izafetler beyanındadır —

ZAMİR'LER BEYANI

انا	ben	انتم	siz
نحن	biz	هو	'o
انت	sen	هم	'ollar (18)

(1) Ö. N. koca. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. şakird. (4) Ö. N. kuyumcı. (5) Ö. N. usta. (6) Ö. N. çekic. (7) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (8) Ö. N. kömür. (9) Ö. N. terzi. (10) Ö. N. 'ikne. (11) Ö. N. 'iplik. (12) Ö. N. 'ipek. (13) Ö. N. dülger. (14) Ö. N. dörpi. (15) Ö. N. testere. (16) Bu kelime ve Arapça karşılığı Mısır nüshasında yoktur. (17) Bu kol Mısır nüshasında "dördüncü„ olarak verilmiş ise de doğrusu öbür nüshadaki gibi "üçüncü„ olacaktır. (18) Ö. N. anlar.

ذهبت لزيد	Zeyd'e getdüm
ذهبت لزيود	Zeyd'lere getdüm

«ل» a BİTİŞİK ZAMİRLER BEYANI (1)

لي	baña	لكم	size
لنا	bize	له	aña
لك	saña	لهم	ollara (2)

Bu örneklerden anlaşıldığına göre, Arapçadaki ل yerine, Türkçede kelimenin sonuna sâkin bir "ه e„ gelmiştir.

Türkçede zamirler altıdır; başka yoktur. İkisi birinci şahıs, ikisi ikinci şahıs, ikisi de üçüncü şahıs içindir. Söz ancak üç mertebeden birisinde bulunur. Birinci şahıs ya tekildir ya çoğuldur. İkinci ve üçüncü şahıslar da böyledir. Türkçede kelimelerde erkeklik dişilik, ikillik çoğulluk ayırdımı yoktur. Nitekim bunu söylemiştik.

İŞARET İSİMLERİ

هذا	bu	ذلكم	'ollar (4)
هؤلاء	bular (3)	هنا	bunda
ذلك	'ol	هناك	'onda (5)

Türkçede cinste olumsuzluk, "نه ne„ iledir :

لارجل ولاامرأة ne erdir ne 'avratdur gibi.

Kemal Paşazade tercümesinde dahi geçtiği üzere Arapçadaki harf-i cer olan ل, Türkçede sâkin "ه e„ olur ve kelimenin sonuna getirilir (6).

لا	yok	غير	ayruk
نعم	eved (7)	الا الاستثنائية	meger
ليس / ما	degil	الا المركبة من ان ولا	yoksa (8)

(1) Bu başlık, Arapça kurala göre yapılmış olup biz de olduğu gibi aldık. (2) Ö. N. anlara. (3) Ö. N. bunlar. (4) Ö. N. anlar. (5) Ö. N. anda. (6) Bu parça, daha yukarıya, bitişik zamirler parçasında, getirilmek gerek iken nasılsa müellif buraya koymuştur. (7) Ö. N. evet. (8) Öbür nüshada bu kelime ve Arapça karşılığı yoktur.

ان ولو	eger	ام / او	ya (2)
مثله	anciḷayın (1)	هل / همزة الاستفهام	-mi, -mı
كاف التشبيه	gibi (1)		

HARF-I CERLER BEYANI

		وسایر (11)	vẹ kạmu (12)
عن / من	-dẹn, -dạn	حصه	bay (13)
		نصف	yarım
حتى	tā	كامل	bụtün
الى	dẹk	سواء	bẹrabẹr
في	-de, -dạ	طايفه	bọlük
على	'üzẹrịne (3)	قطعه	pạre
مع / با (باءمصاحبه)	bile (4)	عند	kạt (14)
	le (4)	لان	zịrạ (15)
اجل	'içün	واوالعطف	dạḫi (16)
كيف	nẹçe bịcim (5)	ايضاً	vẹ gẹrụ (17)
كم الاستفهاميه	nẹçe bịcim (6)	هكذا	şöyle
متى	ḳaçạn	معاً	böyle (18)
اين	ḳạnı	فقط	ancạḳ
منفرد	yạlñuz (7)	لابد	elbẹtte
وحده	bạçḳạ (8)	شى	nẹsne
جهه	yạña	من الاستفهاميه	kim (19)
كل	hẹb (9)	ماء الاستفهاميه	ne (20)
جميع	dụkẹli (10)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada birbiriyle yerlerini değiştirmişlerdir. (2) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. 'üzẹrine. (4) Öbür nüshada yalnız بيله vardır. (5) Ö. N. nice. (6) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. yalñụz. (8) Ö. N. başḳạ. (9) Ö. N. hẹp. (10) Ö. N. dükẹli. (11) Ö. N. سایر. (12) Ö. N. ḳạmu. (13) Ö. N. pay. (14) Ö. N. ḳạtındạ. (15) Ö. N. zira. (16) Ö. N. dạḫi ve girü. (17) Ö. N. dạḫi. (18). Ö. N. bile. (19) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (20) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur.

ماهذا	nẹdịr bu (1)	ابدا	hiç
اعجل	tịz ol	حيثما	hẹr nẹre (4)
الطرف	'uç (2)	اداةالندا	iy / hẹy (5)
الحاشيه	kẹnar		
ياءالتصغير	çıḳ	شخص	kịmẹsne
ادات / افعل التفضيل	rẹk (3) / rạḳ (3)	وجود	varlıḳ
		كان	'idi

ZAMİRİN من ve عن İLE BİRLEŞMESİ (6)

مني / عني	bẹndẹn	منه / عنه	'ondạn (7)
منا / عنا	bịzdẹn	منهم / عنهم	'olạrdạn (8)
منك / عنك	sẹndẹn	من هذا / عن هذا	bundạn
منكم / عنكم	sịzdẹn	من هؤلاء / عن هؤلاء	bulạrdạn (9)

«في» ile yapılan birleşmelerde dahi böyle yapılır ve kelimenin sonuna "ده -de, -dạ„ getirilir:

في	bẹnde	فيه	'ondạ (10)
فينا	bịzde	فيهم	'olạrdạ (11)
فيك	sẹnde	في هذا	bundạ
فيكم	sịzde	في هؤلاء	bullạrdạ (12)

مع ile birleştirildiğinde dahi böyle dersin ve kelimenin sonuna "بيله bile„ veya "له -le, -lạ„ getirirsin:

(1) Ö. N. bu nẹdịr. (2) Ö. N. 'uc. (3) Bu kelime ve Arapça karşılığı öbür nüshada yoktur. (4) Ö. N. 'ọyle 'ise. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) Ö. N. andạn. (8) Ö. N. anlạrdạn. (9) Ö. N. bunlạrdạn. (10) Ö. N. andạ. (11) Ö. N. anlạrdạ. (12) Ö. N. bunlạrdạ.

معی	bẹnịmle (1)	معه	'onụn̄lạ (5)
معنا	bịzịmle (2)	معهم	'olạrlạ (6)
معك	sẹnụn̄le (3)	مع هذا	bunụn̄lạ (7)
معكم	sịzịn̄le (4)	مع هؤلاء	bulạrlạ (8)

«ب» ile birleştirdiği zaman da böyledir :

بی benịmle — بنا bịzịmle ..... veb.

«اجل» kelimesi ile birleştirdiğinde Türkçe kelimenin sonuna «ایچون 'içün» getirirsin :

لاجلی	bẹnịm 'içün	لاجله	an̄ịn̄ 'içün
لاجلنا	bịzịm 'içün	لاجلهم	'olạr 'içün (9)
لاجلك	sẹnịn̄ 'içün	لاجل هذا	bụnụn̄ 'içün (10)
لاجلكم	sịzịn̄ 'içün	لاجل هؤلاء	bulạr 'içün (11)

İsm-i zahirde dahi böyle yaparsın :

هذا الكتاب لاجل سیدی احمد Bu kịtab sẹyyịdị Aḥmed 'içün = (Bu kitap benim efendim Ahmed içindir)

İZAFET TERKİBİ (İsim takımı)

رأسی	başım	رأسه	başı
رأسنا	başımız	رأسهم	başları
رأسك	başụn̄	رأس هذا	bunụn̄ başı
رأسكم	başın̄ız	رأس هؤلاء	bullạrụn başı

İsm-i zahirde sonuna kadar böyle yaparsın :

رأس زید Zẹyd başı (12) — رأس الزیود Zẹyd'lẹrün̄ başı (13)

Bilesin ki Türkçede izafet halinde müzaf ileyh önce, muzaf sonra gelir ; muzafın sonu her zaman esredir.

(1) Ö. N. bẹnịmle bile. (2) Ö. N. bịzịmle bile. (3) Ö. N. sẹnịn̄le bile. (4) Ö. N. sịzịn̄le bile. (5) Ö. N. anın̄lạ bile. (6) Ö. N. anlạrlạ bile. (7) Ö. N. bunụn̄lạ bile. (8) Ö. N. bunlạrlạ bile. (9) Ö. N. anlạr 'içün. (10) Ö. N. bunụn̄ 'içün. (11) Ö. N. bunlạr 'içün. (12) Ö. N. Zẹyd'in başı. (13) Zẹyd'lerụn başı.

SAYILAR

— Birler —

واحد	bir (1)	ستة	altı
اثنین	'iki	سبعة	yẹdi
ثلاثة	'üç (2)	ثمانیة	sẹkịz
اربعة	dọ̈rt (3)	تسعة	dọḳuz (4)
خمسة	bẹş	عشرة	on

— Onlar —

عشرین	yigịrmi	سبعین	yẹtmịş
ثلاثین	'ọtuz (5)	ثمانین	sẹksẹn
اربعین	kịrḳ	تسعین	dọḳsan (6)
خمسین	elli	مایة	yüz (7)
ستین	altmış		

Bilesin ki Türkçede onlar ile birler bileştirildiği zaman Arapçanın aksinedir. Araplar onlar'ı birler'den önce söylemezler. Türklerin "onbir" dedikleri yerde Araplar احدی عشر , yine Türklerin "oniki" dedikleri yerde Araplar اثنی عشر ve Arapların احد عشرین dedikleri yerde Türkler "yigirmi bir" derler. Doksan dokuz'a kadar böyle gider.

— Yüzler —

مایتان	'ịki yüz (8)	سبعمایة	yẹdi yüz
ثلثمایة	'üç yüz (9)	ثمانمایة	sẹkịz yüz
اربعمائة	dọ̈rt yüz (10)	تسعمایة	dọḳuz yüz (11)
خمسمایة	bẹş yüz (11)	الف	bin̄
ستمایة	altı yüz		

Bilesin ki Türkçede üç yüz'den bin'e kadar Arapçada olduğu gibi söylenir. Bu, örneklerden de anlaşılır.

(1) Ö. N. bịr. (2) Ö. N. 'üc. (3) Ö. N. dört. (4) Ö. N. ṭọḳuz. (5) Ö. N. 'otuz. (6) Ö. N. ṭọḳsan. (7) Öbür nüshada bu kelime ve Arabca karşılığı yoktur. (8) Ö.N. 'iki yüz. (9) Ö.N. 'üçyüz. (10) Ö. N. dörtyüz. (11) Ö. N. bẹşyüz (12) Ö. N. ṭọḳuzyüz.

— Binler —

الالف	'iki bin	سبعةالاف	yedi bin
ثلاثةالاف	'üç bin (1)	ثمانيةالاف	sekiz bin
اربعةالاف	dört bin (2)	تسعةالاف	dokuz bin (3)
خمسةالاف	beş bin	عشرةالاف	'on bin
ستةالاف	altı bin		

Binlerin birler ile birleşmesi üç bin'den on bin'edek de Arapçada olduğu gibidir.

— Onbinler beyanı —

عشرونالفا	yigirmi bin	سبعونالفا	yetmiş bin
ثلاثونالفا	'otuz bin (4)	ثمانونالفا	seksen bin
اربعونالفا	kırk bin	تسعونالفا	doksan bin (5)
خمسونالفا	elli bin	مايةالف	yüz bin
ستونالفا	altmış bin		

Onbinler beyanı bitti. Bu da Arapça kuralı üzerinedir.

— Binler hesabı (6) —

مايتاالف	'iki yüz bin	ستمايةالف	altı yüz bin
ثلاثمايةالف	'üç yüz bin (7)	سبعمايةالف	yedi yüz bin
اربعمايةالف	dört yüz bin (8)	ثمانمايةالف	sekiz yüz bin
خمسمايةالف	beş yüz bin (9)	تسعمايةالف	dokuz yüz bin (10)

Bunlar da Arapça kural üzeredir.

السنة	yıl	الليلة	gice
الشهر	ay	الاسبوع	hafta
اليوم	gün		

Üçüncü kol (=rükün) bitti. Bu, zamirler ve edatlar kolu idi.

(1) Ö. N. 'üc bin. (2) Ö. N. dört bin. (3) Ö. N. tokuz bin. (4) Ö. N. 'otuz bin. (5) Ö. N. toksan bin. (6) Bu ibare ve bu başlık öbür nüshada yoktur. (7) 'üçyüz bin. (8) Ö. N. dörtyüz bin. (9) Ö. N. beşyüz bin. (10) Ö. N. tokuzyüz bin.

DÖRDÜNCÜ KOL (=RÜKÜN)

Türkçe ile Arapça arasında kullanışta ortak kelimeler beyanındadır. Bu kol, alfabe sırasiyle yapılmıştır (1).

— الف elif harfi —

الله	'Āl-lāh	افيون	Afyon
آية	Āyet	انسون	Anason (5)
انشاءالله	İn şā' āl-lah (2)	اسباخ	İsbanih (4)
ادراك	İdrāk	اسفيداج	İsfidāc
انشا	İnşā'	احرام	İhrām
اطلاس	Atlas (3)	آدم	Ādem (4)
ابريق	İbrīk	ادب	Edeb (4)
اطريفل (4)	(?)	ابنوس	Abanos

اشهد ان لا آله الا الله واشهدان محمد رسول الله { Aşhadu an lā-ilaha illā 'l-lāh va-'şhadu anna Muhammadan rasulu 'l-lah

انسان	İnsān (4)	اولاق	'Ulak (4)
اوتق	'Otak (6)	ابليس	Iblis (4)

— ب b harfi —

بنفسج	benefsec	بشكير	bişkir
باذنجان (7)	bazincan	بلبل	bulbul
باميه	bamyet	برش	baraş
بن	bin	بقلاوة (8)	baklavet
بسباسه	besbāset	بخور	bohur (9)

(1) Bu kolda söylenilen kelimelerin bir takımları Türkçe olduğu gibi bir takımları da Farsçadan ve Yunancadan geçmiştir. Hepsi Arapça değildir. (2) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (3) Ö. N. اطلس. (4) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (5) Ö.N. انيسون. (6) Ö. N. اوتاق. (7) Ö. N. بادنجان. (8) Ö. N. بقلوا. (9) Bu kelime öbür nüshada yoktur.

بيت الشعر	beytu 'ş-şa'r (1)	بقراج	bakrac
(2) پاشاه	paşah	بوظه	bozat (1)
(3) بلور	bellur		

— ت t harfi —

تسبيح	tesbih	توت	tut
ترجمان	terceman	توتيا	tutya
تركش	terkeş (1)	(4) تخت السلطنه	taḫtu 's-salṭanat
تابوت	tabūt	تمساح	timsaḥ
توبه	tavbat	تاج	tāc
تنجره	tençere (1)	ترياق	tiryak (5)
تنور	tannur		

— ث s harfi —
(Yoktur)

— ج c harfi —

جامع	cāmi'	جيب	ceyb
جنازه	cenāze	جوخه	cuḫa (1)
جوهر	cevher	جميز	cummayz
(6) جوز الهند	cevzu 'l-Hind	جاهل	cāhil
جوارش	cevāriş	جنب	cunub (5)

— ح ḥ harfi —

حرم الكعبه	ḥaremu 'l-ka'bat	حصار	ḥısār
حرف	ḥarf	حمام	ḥammam
حصير	ḥaşır	حلقه	ḥalkat
حوض	ḥavż	حقه	ḥokkatī (1)
حلوا	ḥalva'		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. باشا (3) Ö. N. باللور (4) Öbür nüshada yalnızca تخت denilmiştir. (5) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (6) Öbür nüshada yalnız جوز denilmiştir.

— خ ḫ harfi —

خطيب	ḫaṭib	خان	ḫan (1)
خنجر	ḫancer	خردال	ḫardal
خيار	ḫiyār	خندق	ḫandak
خراج	ḫarac (1)	خطبه	ḫuṭbat (2)

— د d harfi —

دين	deyn	دكان	dükkān
دين	dīn	درهم	dirham
درس	ders	درابزان	darabzan (1)
ديوان	dīvān	دف	def (1)
دره	dere (1)	دكديك	dikdik
دوه	deve (1)	دنيا	dünya
دفتر	defter		

— ذ z harfi —
(Yoktur)

— ر r harfi —

رشوه	ruşvat	رف	raf (3)
رمال	rammal	رزق	rizk
رخ	raḫ (1)		

— ز z harfi —

زنجبيل	zencebil	زرنيخ	zarniḫ
زقاق	zukak (1)	زفت	zift
زرنبه	zaranba	زرافه	zarafe (1)
زعفران	zağfāran	زرداوه	zardava
زرده	zarde	زمرد	zumurrud
زيتون	zaytūn	زبرجد	zabarcad (4)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Ö. N. راف (4) Bu kelime ve Arabca karşılığı öbür nüshada yoktur.

— س s harfi —

سوره	suret	ساعة	sa'at
سطر	saṭr	سقّه	(?)
سفر	sefer	سمّور	sebil
سكر	sükker (1)	سبيل	semmūr
سماط	sımaṭ	سطل	saṭl (1)
ساج	sac (1)	سلطان	sulṭan
ساقية	säkiyet	سوبيه	subye (1)

— ش ş harfi —

شرح	şerḥ	شهوة (2)	şehvet
شمله	şemle	شهيد	şehīd (1)
شاه	şah (1)	شمشير	şemşīr (1)
شطرنج	şaṭranc (1)	شال	sal (3)
شراب	sarab	شمر	şemr (3)
شعر	şa'ir (1)		

— ص ṣ harfi —

صابون	ṣabun	صراف	ṣarraf
صندوق	ṣanduḳ	صدقه	ṣadaḳat (3)
صدق	ṣidḳ (1)	صلح	ṣulḥ (3)
صحن	ṣaḥn	صلوات	ṣalavat (3)

— ض ż harfi —
(Yoktur)

— ط ṭ harfi —

طبق	ṭabak	طاووس	ṭavūs

(1) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. شهوت (3) Bu kelimeler ve Arapça karşılıkları Mısır nüshasında yoktur.

— ظ ẓ harfi —

ظلم	ẓulm	ظريف	ẓarīf
ظاهر	ẓāhir		

— ع ' harfi —

عود	'ud	عرب	'Arab
عنبر	'anber	عجم	'Acem
عطار	'aṭṭar	عناب	'innab
عقيق	'aḳīḳ		

— غ ġ harfi —

غريب	ġarīb	غفر	(?)
غوغا	ġavġa	غفير	ġafīr

— ف f harfi —

فكر	fikir	فوطه	futat
فراسة	feraset	فيروز	firūz (1)
فنجان	fincan	فدان	feddan
فراجه	feracet	فتيله	fetilet
فلفل	filfil (1)	فايده	fa'yidet
فرزان	ferzan (1)	فرن (2)	furun

— ق ḳ harfi —

قران	ḳur'ān	قلعه	ḳal'at (1)
قنديل	ḳandīl	قافله	ḳāfilet
قلم	ḳalem	قلقاس	ḳalḳas
قبه	ḳubbat	قصاب	ḳaṣṣab (1)
قهوه	ḳahvet	قدح	ḳadeḥ
قفص (3)	ḳafaṣ	قرنفل	karanfül
قربه	ḳırbat	قافيه	ḳafiyet (4)
قطران	ḳaṭıran (1)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. فرون (3) Ö. N. قفس
(4) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur.

— ك k harfi —

كعبه	ka'bat	كانون	kānun (1)
كتان	keṭtan	كمون	kemmun
كتاب	kitab	كبريت	kibrit
كفن	kefen	كرسى	kürsi (1)
كبشه	kebşet (1)	كيسه	kīset (2)
كنانه	kinanet (1)	كافور	kāfūr (2)
كروان	kervan (1)		

— ل l harfi —

لعل	la'l	لغة	luġat
ليمون	leymūn		

— م m harfi —

مصحف	muṣḥaf	مرتبه	mertebet
مكتوب	mektūb (1)	مقام الانسان	maḳamu 'l-insan (1)
مدرسه	medreset		
مؤذن	mü'ezzin	مقص	maḳaṣṣ
محراب	miḥrāb	مذهب	meẕhab (1)
منبر	minber	منارة	menaret (1)
محله	maḥallet (1)	مكتب	mekteb
مخزن	maḫzen (1)	مقبرة	maḳberet (1)
مأمونيه	me'mūniyyet	مزار	mezār (1)
مهلبيه	mehellebiyyet	ميل	mīl (1)
موز	mūz	مسواك	misvāk
ملوخيه	melūḫiyyet	مرجان	mercan
مطبخ	maṭbaḫ (1)	مفلس	müflis (1)
معجون	ma'cūn (1)	مشهور	meşhur (1)
مشربه	maşrabat (1)	مرسين	mersīn
مسك	misk	منقله	minḳalet (1)
مصراع	miṣra' (1)	معدن	ma'den (1)

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelimeler Mısır nüshasında yoktur.

— ن n harfi —

نفس	nefes	نبات	nebat
نقش	naḳş	نبق	nabak
نقطه	noḳṭat	نرد	nerd (1)
نشاب	nişāb (1)	نشان	nişan (2)

— ه h harfi —

هدهد	hüdhüd	هندسه	hendeset (1)
هون	hevn	هريسه	heriset

— و v harfi —

وكالة	vekālet	وسوسة	vesveset

— لام الف la harfi —

لا اله الا الله	lā-ilaha illa 'l-lah	لادن	ladün

— ي y harfi —

ياقوت	yaḳut	ياسمين	yasemīn

Arapça ay adları dahi Türkçe ile Arapça arasında ortaktır. جمعه Cum'at kelimesi de böyledir.

Hafta günleri için Türk diyarında özel adlar vardır (3).

احد	yẹk-şẹnbe (4)	خميس	bẹnc-şẹnbe (8)
اثنين	dü-şẹnbe (5)	جمعه	cụm'at
ثلاثا	se-şẹnbe (6)	سبت	cụm'a-'ịrtẹsi (9)
اربعا	cịhar-şẹnbe (7)		

(1) Bu kelimeler öbür nüshada yoktur. (2) Bu kelime Mısır nüshasında yoktur. (3) Bu cümle Mısır nüshasında yoktur. (4) Ö. N. bazar. (5) Ö. N. bazar-'irtẹsi. (6) Ö. N. ṣalı. (7) Ö. N. çar-şẹnbe. (8) Ö. N. pẹr-şẹnbe. (9) Ö. N. cum'a-'irtẹsi.

Yedi gezegen yıldız adları dahi iki dil arasında ortaktır:

قمر	Ḳamer	مریخ	Mirrīḫ
عطارد	'Uṭārid	مشتری	Müşterī
زهره	Zuhrat	زحل	Zuḥal
شمس	Şems		

Oniki burç adları dahi şunlardır:

حمل	ḳuzı	میزان	dẹrazi (3)
ثور	'ọküz (1)	عقرب	'aḳreb
جوزا	ḳoz	قوس	yay
سرطان	yẹngẹc	جدی	'ọğlạḳ (4)
سنبله	bụğday ayası (2)	دلو	ḳoğạ
اسد	arslan	حوت	balıḳ

Burada Dördüncü Kol bitti; dört kol da tamam oldu. Bundan sonra son kısım olarak isim, fiil, mastar ve edat gibi şeylerden birleştirilmiş olan cümleler gösterilecektir.

(1) Ö. N. 'ọküz. (2) Ö. N. bụğday başı. (3) Ö. N. tẹrazi. (4) Ö. N. 'oğlaḳ.

KİTABIN SONU

— Söz dizimi beyanındadır —

ابتدأت باسم الله تعالى و ايضاً الصلاة والسلام على سيدنا محمد المصطفى وعلى آله و آصحابه ائتيت به شفيعاً .

Başlạdụm Al-lah ta'āla adilạ ve dạḫi ṣalawt efendimịz Muḥammed Muṣṭafā 'ụzẹrịne vẹ āli āṣḥabı 'ụzerine. 'Onı dịlẹkci gẹtürdụ̈m (1).

من بعد هذا لاجل كلام التركي كتبت كلمات حتى تتكلم باللسان التركي

Ṣọn̄rạ Tụ̈rkī sọ̈ylẹmẹk 'içün kẹlāmlạr yạzdụm tā sọ̈ylesịn Tụ̈rkī dịlile (2).

اعلم يا ولدي قرأة العلم فرض . لافائده في الجهل.

Bịl ẹy 'ọğlụm 'ilim 'oḳụmạḳ (farżdụr). Cehilde fā'yīde yoḳdụr (3).

لانهم قالوا الجاهل مثل الاعمى

Zīrā dịdilẹr cāhil kör gịbi (4).

افتح عينك حتى لاتكن (5) من العميان

Aç gözụ̈n̄ tā körlẹrdẹn 'olmạzsın (6).

قبل تعلم العلم (7) لان اللغة قفل العلوم

'Önụ̈rdi lūğat 'ọğrẹn, zīrā lūğat 'ilimlẹri (n̄) kịlịdidụ̈r (8).

(1) Ö. N. .... Al-lah ta'āla'nın̄ adilạ dạḫi ṣalawt ve selām seyyidimịz Muḥammed Muṣṭafā 'üzẹrine vẹ āl vẹ āṣḥabı 'üzerine ānı şefi' gẹtụ̈rdụ̈m. (2) Ö. N. Āndan ṣọn̄rạ Tụ̈rkī söz 'içün sözlẹr yazdụm tā Tụ̈rkī dil 'ile söylẹyesịn. (3) Ö.N. Bịlgịl ey 'oğụl 'ilim 'oḳumạḳ farżdụr. Cehilde fā'idet yoḳdụr. (4) Ö. N. Zīrā dimịşlẹrdụ̈r cāhil kör gịbidür. (5) Ö. N. لاتكون (6) Ö. N. Gözụ̈n̄ ac tā körlẹrdẹn olmạyasın. (7) Ö. N. ...قبل تعلم اللغة.-Türkçesi de bunu tanıklar. Mısır nüshasındaki şekilden hiç bir anlam elde edilemez; ibare bozuktur. (8) Ö. N. Evvel lūğat 'öğrẹn, zīrā lūğat 'ulūmụn̄ kịlididụ̈r.

و ايضاً اجلس مع العلماء و اهرب من الجهلاء.

Vẹ dạḫi ʿālimlẹrle ʾotur vẹ cāhillẹrdẹn ḳaç (1)

وان كنت نظيفاً يلمك وسخ (2)

Egẹr sẹn tẹmiz ʾolụrsạn sẹni gir gịbi eylẹr (3)

لان الشمس عالية وضيئة وقطعة من السحاب تسترها (4)

Zīrā gụ̈nẹş ʾụ̈ksẹk ve aydınlığı ve bịr pare bụlụtdạn ʾonı ʾörter (5).

قم نذهب المدرسة نقرأ الدرس (6)

Ḳạlk medresẹye gịdẹlụ̈m ders ʾọḳuyạlụm (7)

ومن بعد هذا نجى نكتب و نأكل اكل الفواكه (8)

Vẹ bụndạn ṣọñrạ gẹlelụ̈m yạzạlum ve yẹmek yẹyelüm yẹmịşlẹr (9)

جاء زمانها من كمثرى و عنب و من غير هذه الاشيا ايضاً نأكل و نشرب السكر

Zamanı gẹldi armuddạn vẹ ʾüzụ̈mdẹn vẹ ayrụḳ nẹsnelẹrdẹn vẹ dạḫi yẹyelüm ve şeker ʾiçẹlüm (10)

Sẹn ḳạndạ gịtdịn (11) — انت اين ذهبت

Bẹn sẹni ʾistẹdịm dün — انا طلبتك امس

(1) Ö. N. Dạḫi ʾotur ʿulemā ịle vẹ cāhillẹrdẹn ḳac. (2) Bu ibare bozuktur, ibarenin bu şekli ile hiç bir anlam elde edilememektedir. Öbür nüshada ise ibare şöyledir: «وان كنت نظيفاً يلمون كر...» Bu şekilden de bir şey anlaşılmamaktadır. Düşünüle! (3) Ö. N. Egẹr tẹmiz isẹñ sẹni girli idẹrlẹr. (4) Bu ibarenin Türkçesi her iki nüshada da eksiktir; مضيئة kelimesi Mısır nüshasında yanlış çevirilmiş vẹ öbür nüshada ise hiç alınmamıştır. (5) Ö. N. Zīrā gụ̈nẹş yụ̈ksẹkdụ̈r vẹ pare bụlụṭ ānı ʾörter. (6) Ö. N. قم نذهبك المدرسة نقرأ الدرس (7) Ö. N. Ḳalḳ sẹnịñle medresẹye gidelụ̈m ders ʾoḳuyạlụm. (8) Ö. N. من بعد هذا نجى نكتب و نأكل الفواكه (9) Ö. N. ṣọñrạ gẹlelụ̈m yạzạlụm ve yẹmịşlẹr yẹyelụ̈m. (10) Ö. N. Zamanı gẹldi armutdạn yüzụ̈mdẹn vẹ bu nẹsnelẹrdẹn ġayridẹn dạḫi yẹyelụ̈m ve şeker şẹrbẹtịni ʾiçẹlụ̈m. (11) Ö. N. ... gẹtdụ̈ñ.

انا ماجئت لك

Bẹn sạñā gẹldụ̈m (1)

الطين والوحل كان كثيراً

Balçıḳ çamur çoḳ ʾidi (2)

جاء الشتا و راح الصيف (3)

Ḳış gẹldi yaz gẹtdi (4)

هذه الليلة ننام

Bu gẹçe yạtạlum (5)

فى غد نذهب للجنينه

Yarın bạḫşẹye gẹdẹlüm (6)

صلاة المغرب انت اذهب للبيت (7)

Aḫşam nạmazı sen gẹt eve (8)

الصباح ايش تقرأ يا ولدى انت قل لى

Ṣabạḫạ ne ʾoḳursın ey ʾoğlum sẹn bạñā (9)

اقرأ الكافية و كتب اللغة والادب

Kâfiyet ʾoḳurụm vẹ luġat vẹ edeb kitablạrı (10)

لان طلبة العلم جميع هذه الكتب يقرؤنها

Zīrā ʿilim ṭāliblẹri dụ̈ḳẹli bu kitablạrı oḳu(r)lạr (11)

انت (12) يا نور عينى هذا الشذور الذهبيه رسالتك امسكها و احفظها مليح لاجل فهم التركى و لاجل تكلم اللسان التركى.

Sẹn (13) ey gözụ̈m aydınlığı (14) bu Şuẕūru ʾz-zahabiyyat (15) risāletụ̈ñdụ̈r (16) ʾonı güzẹl ṭut (17) vẹ ezbẹrle Tụ̈rkī añlạmạḳ ʾiçün vẹ Tụ̈rkī dịlịn sọ̈ylẹmẹk ʾiçün (18)

(1) Ö. N. ... gẹlmẹdụ̈m; doğrusu budur. (2) Ö. N. Çamur vẹ batạḳ çoḳ ʾidi. (3) Ö. N. جاء الشتاء وذهب الصيف (4) Ö. N. Ḳış gẹldi yaz gịtdi. (5) Ö. N. Bu gice yạtạlụm. (6) Ö. N. Yarın bağçẹye gidelụ̈m. (5) Ö. N. وصلاة المغرب..... (8) Ö. N. Vẹ aḫşam nạmazındạ sẹn eve git. (9) Ö. N. ṣabaḫ ne ʾoḳursın ey ʾoğul sẹn bạñā dẹ ki. (10) Ö. N. ʾOḳurụm Kāfiyet vẹ lûġat vẹ edeb kitablạrını. (11) Ö. N. Zīrā ṭalebe-i ʿilim dükẹli bu kitablạrı ʾoḳurlạr. (12) Bu kelime öbür nüshada yoktur. (13) Bu kelime de öbür nüshada yoktur. (14) Buradaki ايدنلغى yerine öbür nüshada نورى denilmiştir. (15) Ö. N. بوشذور الذهبيه yerine بوشذور ذهبيه denilmiştir. (16) Ö. N. رسالتكدر yerine رسالكدر vardır. (17) Ö. N. «ʾOnı güzẹl ṭut» yerine «bịr ḫoş ṭut». (18) Ö. N. «Tụ̈rkī dịlịn sọ̈ylẹmẹk ʾiçün» yerine «vẹ Türkī dịl ʾile söylẹmẹk ʾiçün».

امسك هذا الكتاب الذهب

Ṭut bu kitabı altun (1)

هو هذا يكون باق لايكون فانى مثل الذهب (2)

Budụr bāki 'olur, fāni 'olmạz altun gịbi (3)

ايش هذا الكتاب (4)

Nẹdịr bu kitab

من من اخذته (4)

Kịmdẹn aldịn (5)

من الذى جاء امس اخذته (4)

Dün gẹlẹn kịmẹsnedẹn aldụm

بكم اخذته (4)

Nẹçẹye aldụn̄

بعشرة دنانير اخذته (4)

On altun bịle aldụm

رخيص اخذته ما اخذته غالى (4)

Uçuz aldụn̄ bạhalı almạdụn̄

هذا الوقت ايش اكلت هل حلوا اكلت ام حامضاً

Şịmdi ne yẹdụ̄n ṭatlı mı yẹdụ̄n ya ekşi mi yẹdụ̄n (6)

اكلت حلوا (4)

Ṭatlı yẹdụm

ادخل البيت هات

Eve gir gẹtür (7)

من داخله قلة ما اشرب

'Içẹrdẹn bịr bạrbạḳ (8) şu 'içẹrụm (9)

(1) Ö. N. Ṭut bu altun kitabı. (2) Ö. N. هو يكون باقيا لايكون فانيا مثل الذهب (3) Ö. N. 'Ol bāḳī 'olur, altun gịbi fāni 'olmạz. (4) Bu ibareler ve Türkçe karşılıkları öbür nüshạda yoktur. (5) Bu الذى kelimesi الذك aldun̄ olacaktır. (6) Ö. N. Şimdi bu vakitde ne yidụ̄n ṭatlu mı yidụ̄n ekşimi. (7) Ö. N. Gir eve gẹtür. (8) Bu kelime "bạrdạḳ„ olacak. (9) Ö. N. 'Içịndẹn bịr bạrdạḳ şu 'içeyụm.

والبس قفطانك و لف عمامتك

Gẹy ḳafṭanụn̄ ṣar ṣarıġụn̄ (1)

وخذالاجازة من ابيك نذهب القاضى العسكر نبوس يده و نكون ملازمينه.

Vẹ icāzet al babạn̄dạn ḳāzi ʿaskere gẹdẹlụ̄m elịni 'öbẹlüm mülazım 'olalum (2)

تعال قبل نذهب للسوق نأخذ صوفاً نعطيه للخياط يخيطه قفطانا

Gẹl 'önụ̈rdi pazarạ gidelüm bịr ṣof alạlum derziye virelüm ḳafṭan dịksün (3)

وجميع خرجه (4) نعطيه حتى يخيطه فيسع (5)

Vẹ dụ̈kẹli ḫarcını virelüm tā tẹze dịksün (6)

انا اطلب الذهاب لاستنبول(7) لاجل القرائة ولاجل التحصيل. اخوتى (8) هناك وايضاً والدك (9) هناك.

Ben gịtmẹk 'istẹrịm 'Istạnbul, 'oḳụmạḳ 'içün vẹ taḥṣīl 'içün. Ḳardạş-lạrụm 'ondạdụr vẹ dạḫi babam 'onda (10)

لكن (11) انا متى اطلب الذهاب اخذ معى كتبا نفيسة و كتاناً (12) وارزاً و عدساً لاجل الهدية

Amma bẹn ḳạçạn gịtmẹk 'iṣtẹrịm alụrụm bẹnịm 'ile 'iyi kitablạrı vẹ kẹtan vẹ bịrịnc vẹ mẹrçẹmẹk armạġan 'içün (13)

(1) Ö. N. Ḳafṭanını gẹy ve dülbẹndịni ṣar. (2) Ö. N. Vẹ babạn̄dạn icāzet al Ḳāzi ʿaskere gidelụ̄m elịni 'öpelụ̄m vẹ mülazımlạrı 'olạlum. (3) Ö. N. Gẹl evvel bazarạ gidüb bịr ṣof alạlụm tẹrzịye virelụ̄m ḳafṭan dịk-sün. (4) Buradaki kelime öbür nüshaya uyularak خرجه şeklinde düzeltil-miştir. (5) فيسع kelimesine, müellif Türkçe anlam vermemiştir; öbür nüs-hada bunun yerinde قوام kelimesi vardır. (6) Ö. N. Vẹ dükẹli ḫarcını virelụ̄m tā tẹz dịksün. (7) Ö. N. لاسطنبول... (8) Ö. N. ولاجل ماتلق اخوتى... (9) Ö. N. والدى... (10) Ö. N. Bẹn 'Isṭanbulạ gịtmẹk 'iṣtẹrịm 'oḳumạḳ 'içün ve andạ ḳardaşlarımạ buluşmạḳ 'içün vẹ dạḫi babam andạdụr. (11) Ö. N. ولكن, (12) Bu Arapça kelime Mısır nüshasında كتانا şeklinde ise de biz her iki nüshadaki Türkçe karşılığına ve öbür nüshadaki Arapçasına göre كتانا şeklinde düzelttik. (13) Ö. N. Vẹ lākin bẹn ḳạçan gịtmẹk 'iṣtẹrịm bile alurụm nefis kitablạr vẹ pịrịnc vẹ kẹtẹn ve mẹrçẹmẹk he-diyye 'içün.

ولكن مسكين بنى ادم يذهب لاجل الرزق والرزق (1) والاجل فى قفاه اين يهرب

Ammā miskin Ādem 'oğlı varur rızk 'içün ve rızk ve ecel eñsesinde dedür ḳanda ḳaçar (2)

ياخوجه استنبول (3) من هنا كم يوم هل قريبة او (4) بعيدة والآ من البحر قريبة

Ey ḫoca 'İstanbul (3) bundan ḳaç gündür yaḳınmıdur yıraḳmıdur yohsa deñizden yaḳındur (5)

اسمع يا ولدى فى البحر مع الريح الطيب عشرون يوماً وفى البرستون يوماً

'İşit ey 'oğlum deñizden güzel yelle yigirmi gündür ve ḳaradan altmış gündür (6)

يا خوجه فى الطريق خوف موجود

Ey ḫoca ḳorḳmaḳ yolda varmıdur (7)

يا ولدى الطريق امينة لاخوف فيها بل او من المدن (8)

'Oğlum yol emīndür ḳorḳmaḳ yoḳdur belki emīndür şehirlerinden (9)

الله تعالى يهبك و يخليك لوالدك و يعطيك الاعمار الطوال (10) حتى تنظر اولاد اولادك.

Al-lah ta'āla seni babaña bağışlasun ve 'uzun 'ömürleri virsün tā baḳarsın 'oğullaruñ 'oğulları (11)

والله تعالى يعطيك المناصب العالية و يهلك اعدائك وييسر لك العلم والعمل

Al-lah ta'āla 'üksek manṣıblar virsün ve düşmanlaruñ helāk ola ve 'ilim 'amel müyesser eylesün (12)

---

(1) Bu ikinci والرزق kelimesi öbür nüshada yoktur. (2) Ö. N. Ve lākin zavallı Ādem 'oglını rızk 'içün gider ecel eñsesinde ḳanda ḳaçar. (3) Ö.N. Hem Arapçasında hem Türkçesinde اسطنبول şeklindedir. (4) Ö. N. ام. (5) Ö. N. Ey ḫoca 'İstanbul bundan ḳaç gündür yaḳınmıdur 'ıraḳmıdur yāḫud deñizdenmi yaḳındur. (6) Ö N. 'İşit ey 'oğul deñizden eyü rüzkarla yigirmi gündür ve ḫaradan altmış gündür. (7) Ö. N. Ey ḫoca yolda ḳorḳı varmıdur. (8) Ö. N. بل اومن المدن... (9) Ö. N. Ey 'oğul yollar emīndür anda ḳorḳu yoḳdur belki şehirlerden emīndür. (10) Ö. N. الاعمار الطويلة... (11) Ö. N. Al-lah seni bağışlaya ve babaña alıkoya ve uzun 'ömürler vire tā ki göresin evladıñuñ evladını. (12) Ö. N. Al-lah ta'āla saña yüce manṣıblar vire ve düşmanlarını helāk ide ve 'ilim ve 'amel müyesser ide.

اسمع يا ولدى ان طلبت اصف لك سراية السلطان والغلطة والجوامع والمدارس كيف هى

'İşit ey 'oğlum eger 'istersen saña vaṣf 'ideyin padişah sarayını ve Ġalata ve cāmi'leri ve medreseleri nicedür (1)

اسمع يا روحى سراية السلطان مثل القلعة او اكبر و هذه (2) هى السراية الجديدة

'İşit ey canum padişah sarayı ḳal'a gibidür ya büyükdür ve bu saray yeñi saraydur (3)

واما السراية العتيقة هناك هى للسلطانات (4)

Ve amma eski saray 'onda sulṭanlar 'içün (5)

و فى باب السراية الجديدة نحو ماية مدفع موجوده (6) لانظيرلها

Ve yeñi saray ḳapusında yüz ṭop miḳdarı vardur aña naẓīr yoḳdur (7)

واما الجوامع والمدارس كلها بقبب

Ve amma cāmi'leri ve medreseleri heb ḳubbelerle (8)

والسليمانيه باربع مواذن والمنابر من الرخام و من الخشب قليل

Ve Süleymaniyye dört minareyledür ve menberlerle mermerdendür ve ağaçdan āzdur (9)

واما الغلطه (10) فهى امام استنبول (11) لها وحدها باشا و قاضى بخمسمايه (12) و قلعتها و مدافعها و جوامعها (13) و حماماتها و مراكبها واغرباتها وحدها

---

(1) Ö.N. 'İşit ey 'oğul eger 'istersen vaṣf 'ideyim saña padişah sarayını ve Ġalata ve cāmi'leri nicedür. (2) Öbür nüshada bu هذه kelimesi yoktur. (3) Ö.N. 'İşit benim canum padişah sarayı ḳal'a gibidür belki büyük ve 'ol yeñi saraydur. (4) Ö. N. هناك السلطانات (5) Ö.N. Ve amma eski saray anda sulṭanlar 'olur. (6) Öbür nüshada bu موجودة kelimesi yoktur. (7) Ö. N. Ve yeñi saray ḳapusında yüz miḳdārı ṭop vardur naẓīri yoḳdur. Burada Mısır nüshasındaki واردر مقدارى يوز طوب ... şeklindeki yanlış parça düzeltilmektedir. (8) Ö. N. Ve amma cāmi'ler ve medreseler heb ḳubbelidür. (9) Ö. N. Ve Süleymaniyye dört minarelidür ve menberler mermerdendür ve ağacdan āzdur. (10) Mısır nüshasındaki kelimeyi الغلطه şeklinde düzelttik. (11) Ö. N. اسطنبول (12) Öbür nüshada وجوامعها kelimesi yoktur. (13) Öbür nüshada burada بخمسماية عثمانى denilmiştir.

Vẹ amma Ġạlạṭạ 'İstạnbul 'öñündẹdụr aña bạçkạ paşah vardụr vẹ beşyüzle ḳāzı vẹ ḳạl'a'sı vẹ ṭopları vẹ cāmị'lẹri vẹ ḥạmmamları vẹ gẹmilẹri vẹ ḳạdırġạ bạçkạdụr (1)

واعلم ان بين استنبول (2) والغلطه البحر والمراكب من الجهتين واقفه

Vẹ dạḫi bil taḥḳīkan 'İstạnbul ve Ġạlạṭạ arạşịndạ deñiz gẹmilẹrdụr iki yañadạn dụrụrlạr (3)

واما الترسخانه من جهة الغلطة فيها ازيد من مائتين غراب حاضرة دائما

Amma tẹrsḫane Ġạlạṭạdạn yạña 'iki yüz ḳạdırġạdạn artuḳ ḥāzır dụrụr dāyịmā (4)

ولهم طائفة (5) وحدهم واغا من كل شي كامل واقفون عندالباشاه

Vẹ 'ọllạrạ bạçḳạ ṭāyịfe vẹ aġa vẹ hẹr nẹsnedẹn pụtündụr paşah ḳạtındạ dụrụrlạr (6)

متى يذهبون للغزوا والحرب(7) منهم من يأخذ حصة كاملة ومن هؤلاء (8) من يأخذ سواء

Vẹ ḳạçạn gịdẹrlẹr ġạzāyạ vẹ çẹnge 'ollạrdạn kịmi bụtün pay alur vẹ bullạrdạn kịmi yarım ḥịṣṣe alur vẹ bullạrdạn kịmi bẹrabar alụr (9)

هكذا قلوا قم يا ولدى هات كتابك

Şöyle dịdịlẹr ḳạlḳ ey 'oğlum gẹtür kịtabụn̄ (10)

اقرأ الدرس (11) كم يوم ماقرأت

Ders 'ọḳu (11) ḳaç gündụr 'ọḳumadụn̄ (12)

(1) Ö.N. Vẹ amma Ġạlạṭạ ol 'İstạnbul 'öñündedụr anụn̄ başḳạdụr paşası vẹ beşyüz akçalı ḳāzisi vẹ ḳal'ası vẹ ṭopları vẹ gẹmilẹri vẹ ḳạdırġaları vẹ ḥạmmamları başḳạdụr. (2) Ö. N. اسطنبول (3) Ö.N. Bịlgịl 'İstạnbul 'ile Ġạlạṭạ arası deñizdür vẹ gẹmilẹr 'iki ṭạrạfdạ ṭurmụşlạrdụr. (4) Ö.N. Vẹ amma tẹrsḫane Ġạlạṭạdạn yạñadụr andạ 'iki yüzdẹn ziyāde ḳạdırġạ dāyịmā ḥāzịrdụr. (5) Ö. N. ولهم طوايف (6) Ö. N. Vẹ anlạrụn̄ bölüği vẹ aġası başḳạdụr vẹ hẹr nẹsnelẹri bụtündụr paşa yanịndạ ṭurụrlạr. (7) Ö. N. الحرب yerine الحرب denilmiştir. (8) Öbür nüshada من هؤلاء yerine منهم denilmiştir. (9) Ö.N. Vẹ ḳạçạn ġạzāyạ vẹ cẹnge gidẹrlẹr bunlạrdạn kịmi bụtün pay alur vẹ bunlạrdạn kịmi yarım pay alur vẹ bunlạrdạn kịmi bẹrabẹr alur. (10) Ö. N. Şöyle didilẹr ḳalḳ ey 'oġul kịtabịnı gẹtür. (11) Bu اقرأ الدرس parçası vẹ Türkçe karşılığı öbür nüshada yoktur. (12) Ö.N. Ḳac gün 'oḳımạdụn̄.

ان لم تقرأ الفاظ (1) انا اطلب ان تكون اعلاالناس جميعاً

Egẹr 'ọḳumạzsın 'incịnịrịm (2) bẹn 'istẹrịm dụḳẹli kişilẹrdẹn 'ụksẹk olursạn̄ (3)

يا خوجه هات لى شرح الكافيه

Ey ḫocạ gẹtür bạña Kafịye şẹrhi (4)

يا ولدى على الرأس والعين نعم

Ey 'oğlum başım gözụm 'üzẹrịne (5)

وكل شى تطلب من كتب انا آتيك به انشاءالله تعالى (6)

Vẹ hẹr nẹsne kị 'istẹrsịn kịtablạrdạn bẹn sạña gẹtürụm in-şā' al-lah ta'āla (7)

ليس الوصية لى عليك اقرا اقرا اقرا (8) وايضاً لاتنسانى من الدعا لاجل الله (9)

Hẹmẹn bạña 'ışmạrlamạk azlạ 'ọḳu 'ọḳu 'ọḳu vẹ dạḫi bẹni 'unụtmạ dụ'ādạn Al-lah 'içün (10)

ومتى تقرأ هذه الرسالة لاتستحى لان هذه الرساله لتعليمك التركى فقط

Vẹ ḳạçạn bu rịsāle 'ọḳursın 'ụṭạnmạ zīrā bu rịsāle sẹni Tụrki 'ögrẹnmẹn̄ 'içün (11)

هذه نقلتها من تعليم المتعلم ومن رسالة الغزالى معروفة برسالة ايها الولد ومن رسالة نظماً ايضاً (12)

(1) Öbür nüshada ان لم تقرأ الفاظ parçası yoktur. (2) Bu kelimeyi "incinirim" şeklinde okuduk. (3) Ö. N. Bẹn 'istẹrịm dükẹli ḫalḳdạn yüce olaşın. (4) Ö. N. ... şẹrḫịni. (5) Ö. N. Ey 'oġul baş vẹ göz 'üzẹrine evẹt. (6) Ö. N. انشاءالله... (7) Ö. N. Hẹr ne nẹsne 'istẹrsẹn̄ kịtablạrdạn bẹn gẹtürürụm in-şā' al-lah. (8) Bu ibarenin Arapçası Mısır nüshasında görülen şekildedir. Buradaki ليس kelimesi yerinde değildir; netekim öbür nüshada bunun yerinde بس denilmektedir. Türkçesine gelince Mısır nüshasında bu da yanlıştır; doğrusu öbür nüshadaki gibi olmalıdır. (9) Öbür nüshada لاجل الله parçası ve Türkçe karşılığı yoktur. (10) Ö. N. Hẹman sạña vạṣiyyetịm 'oḳu vẹ dạḫi bẹni du'adạn 'unutmạ. (11) Ö. N. Vẹ ḳạçạn bu rịsaleyi 'oḳursın 'utanmạ zīrā bu rịsale sạña Tụrkī bẹllẹmẹk 'içündụr ancạḳ. Buradaki bẹllẹmẹk kelimesi bẹllẹtmẹk olsa doğrudur. (12) "Ta'līmu 'l-muta'allim" adındaki kitap, Şeyḫ Zernucī tarafından telif edilmiştir; İstanbulda birçok defalar basılmıştır, şerhleri de vardır. "Eyyuha 'l-veled", İmam Gazalī'nin küçük bir eseridir; bu da birçok defalar İstanbulda basılmıştır, şerhleri de vardır.

Bu(nı) nakl eyledüm Ta'līm-ü müta'allimden ve Ġazali'nün risāletinden bilinmişdür ey 'oğul risāleyle ve dahi nazım bir risāleden (1)

اعلم يا ولدي ينبغي البعد عن هذه الاشياء

Bil ey 'oğlum lāyık budur ki nesnelerden yırak olmak (2)

نوم الصبحه (3)

Sabah 'uyumak (4)

والاكل جنبا

Ve cünüb yemek (5)

والاكل متكيا

Ve dayanmış yemek (6)

و ندآءالوالدين باسمائهما

Ve babaları çağırmak adlarila (7)

وغسل اليدين بالطين والتراب (8)

Ve el yumak balçık ve tobrakile (8)

و كنس البيت بالمنديل

Ve ev süpürmek destmalle (9)

وخياطةالثوب على بدنه

Ve esbab dikmek gövdesi 'üzerine (10)

و مسح الوجه بالثوب

Ve yüz silmek gömlekle (11)

واسراع الخروج من المسجد

Ve tiz çıkmak mesciden (12)

(1) Ö. N. Bunı nakl eyledüm Ta'līmü müta'allimden ve Ġazali risālesinden ki bilinmişdür risale-i eyyuha el-veled 'ile ve dahi manzūm risaleden. (2) Ö. N. Bilgil ey 'oğul 'ırak 'olmak gerek bu nesnelerden. (3) Ö. N. نوم الصبح (4) Ö. N. Sabah 'uyumak. (5) Ö. N. Ve cenābetle yemek. (6) Ö. N. Ve tayanıb yemek. (7) Ö. N. Ve valideyni adlarila çağırmak. (8) Bu ibare öbür nüshada ikiye bölünmüş ve غسل اليدين بالطين و غسل اليدين بالتراب şekline girmiştir. Türkçeleri ise ve ellerin çamur 'ile yumak, ve ellerin tobrakla yumak şeklindedir. (9) Ö. N. Ve makrama 'ile ev süpürmek. (10) Ö. N. Ve gövdesinde esbabın dikmek. (11) Ö. N. Ve gönlegile yüzin silmek. (12) Ö. N. Ve mesciden 'acele 'ile çıkmak.

و شراءالكسيرات من الفقرا

Ve ekmek paraları satun almak fukarādan (1)

واطفا الفتيله بالنفس

Ve fetili söndürmek nefesle (2)

ولف العمامة فى القعود (3)

Ve sarık sarmak ' turmakda (4)

و لبس السراويل فى الوقوف (5)

Ve don geymek durmakda (6)

كل ذلك يورث الفقر

Heb bullar fakrı mūrisdür (7)

وحسن الخط من مفاتيح الرزق

Ve güzel ezber yazarlemek (8) rızk anahtarıdur (9)

واما (10) كثرةالضحك تميت القلب

Ve amma çok gülmek tahkīkā yürek 'öldürür (11)

(12) واكرم الاستاذ ذا الاشاد و خيراً بالكل شادى (13)

Ve hoca ikrām eyle irşād ve sāhibi (14) babanın yegreki 'ilim ögretendür.

(1) Ö. N. Ve fukarādan etmek 'ufağın satun almak. (2) Buradaki فتيله sözünü فتيل fitili şeklinde düzelttik. Öbür nüshada: ve nefesile fitil söndirmek. (3) Öbür nüshada فى القعود yerine قاعداً denilmiştir. (4) Ö. N. Ve 'otururken dülbendini sarmak. (5) Öbür nüshada فى الوقوف yerine واقفاً denilmiştir. (6) Ö. N. Ve tururken tonın geymek. (7) Ö. N. Heb bunlar fakr getürür. (8) Bu ibaredeki ezber yazarlamak parçası yanlış olacaktır; netekim öbür nüshada "ve eyü„ denilmiştir. (9) Ö. N. Ve eyü yazı rızk anahtarlarındandır. (10) Öbür nüshada اما kelimesi ve Türkçe karşılığı yoktur. (11) Ö. N. Çok gülmek yüreki 'öldürür. (12) Buradan sonraki cümleler ve Türkçe karşılıkları, وكن مجتهداً ile başlıyan parçaya kadar öbür nüshada yoktur. (13) Buradaki وخيراً بالكل شاذى ibaresi eksiktir, Türkçesine bakılırsa ibare şöyle olmalıdır: خيرالاب معلم العلم (14) Bu Türkçe ibare bozuktur; doğrusu: irşād sāhibi hocaya ikrām eyle.

و اكتفا بالواحد تزداد خير فضل من بصيرتم خير (1)

Vẹ bir ḫocạ yẹtẹr ḫayr artạr sạña yol yoḳ 'olur kịmịm dọnẹr

وسل و ذاكر اتيا و ذاهبا و خذ و قل وكن لذالك كاتبا

Vẹ şor vẹ mụzakẹre eyle gẹlici vẹ gịdịcịye vẹ al vẹ de vẹ 'ol vẹ aña yazıcı

فخذ و كن مجتهداً اعمار او ارض بالجهل و عش حاراً

Al vẹ 'ol 'ömụrler mụctẹhịdi ya yạḫsạ ḳāyịl 'ol eehelle vẹ eşek 'ol (2)

ايهالولد النصيحة هينة والصعب قبولها (3)

Ey 'oġụl naṣıḥạt ḳọlaydụr güç ḳạbulidụr

ايهالولد لاتكن من الاعمال الحسنة مفلساً (3)

Ey 'oġul eyü a'amāldạn mụflis 'olmạ

ايهالولد سلني بعد هذاليوم الشئ الصعب المشكل عليك بلسان القلب حتى نور يك عجائبها

Ey 'ogụl şor bạña günden ṣọñrạ nẹsne kị 'ụzerịñe güç 'olạ yürẹk dịlile tā sạña 'aca'yịb göstẹrẹm (4)

ايهالولد اعلم ان الجاهلين مرضى والعلماء اطباء لهم

Ey 'oġụl bịl cāhịller ... lẹrdụr (5) 'ālịmlẹri ṭabīblẹr dür (6)

اسمع منى هذه النصيحة و اقبلها (7)

Bendẹn 'ịşịt bu naṣịḥatı vẹ ḳạbul eyle.

---

(1) Buradaki فضل من بصيرتم خير parçası eksik olmalıdır; Bunun Türkçe karşılığı da bozuktur: sạña yol yoḳ, 'olur kịmịm döner. Düşünüle. (2) Ö. N. Vẹ dā'yịmā çalış yaḫūd cẹhle ḳā'yịl 'ol vẹ yạşa eşẹk. (3) Bu iki ibare ve Türkçe karşılıkları öbür nüshada yoktur. (4) Bu Türkçe ibare Mısır nüshasında Arapçanın tam karşılığı değildir; doğrusu öbür nüshadaki gibi olacaktır: Ey 'oġụl bạña şor bu gündẹn ṣọñrạ güc nẹsnẹyi ve sạña mụşkụl 'olanı yürẹk dịlile tā sạña göstẹreyịm 'acā'yịblẹrini. (5) Burada lerdür'den önce ḫastạ kelimesi konulmalıdır. (6) Ö. N. Ey 'oġụl bịlgịl cāhillẹr ḫastạlạrdür vẹ 'ulemā anlạrạ ṭạbīblẹrdür. (7) Burada هذالنصيحة واقبلها parçası ve Türkçe karşılığı Mısır nüshasında yoktur, yalnız öbür nüshada vardır; biz buraya kattık.

BESİM ATALAY'IN ESERLERİ

BASILMIŞ OLANLAR

1 — Türk Zaferine Armağan — Hilâfet, Saltanat ve Cumhuriyet hakkında — 1923
2 — Maraş Tarihi ve Coğrafyası
3 — Bektaşilik ve Edebiyatı
4 — Türk Büyükleri veya Türk Adları (2. basılış)
5 — Türk Dili Kurulları
6 — Suna ile Çoban Hikâyesi
(1938 yılında Matbuat U. Müdürlüğünün açtığı müsabakada birinciliği kazanmıştır)
7 — Baş Belâları (Üç derdelik piyes)
8 — Cönk-Birinci Defter (Manzum küçük hikâyeler)
9 — Öğüt
10 — Türkçemizde Men-Man (T. D. K. yayını)
11 — Sakarya Destanı
12 — Onuncu Yıl Destanı
13 — Türk Dilinde Ekler ve Kökler üzerine bir Deneme (T. D. K. yayını)
14 — Divanü-Lûgât-it-Türk—çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
15 — Ettuhfet-üz-Zekiyye fil-Lûgât-it-Türkiyye — çevirme, tıpkıbasım ve dizin (T. D. K. yayını)
16 — Tanrı Kitabından Namaz Türeleri-1944
17 — Türkçede Kelime Yapma Yolları (T. D. K. yayını)
18 — Müyessiret-ül-Ulum-çevriyazılı metin, dizin ve tıkkıbasım (T. D. K. yayını)
19 — Eş-Şüzûr-üz-Zehebiyye çevirmesi (T. D. K. yayını)

BASILACAK OLANLAR

20 — Abuşka Sözlüğü
21 — Türk Dilinde Ana Kelimeler